

**DE GROTE
LOWLANDS
SCHRIJFwedSTRIJD
2023**

DE TWINTIG BESTE INZENDINGEN

**NICOLE ADRIAENS
ALISSA VAN DEN BERG
SUZETTE DE BOER
RAGNA BOERMA
LISETTE ERDTSIECK
OLAF HOENSELAAR
MARLEEN DE JONGE
CHRIS KOK
MEES KONINGSWIJK
LÚTSEN KOORNSTRA
ELISE KUIT
AUKE DE LEEUW
NELSON MORUS
MAIKEL NOUWS
LISANNE ONDERWATER
KRISTIEN DE PROOST
LOES VAN ROOIJ
MATTHIJS VAN RUMPT
FLOOR STIKKELBROECK
TESKE WORTMAN**

DE GROTE
LOWLANDS
SCHRIJFWEDSTRIJD
2023

De twintig beste inzendingen

Nijgh & Van Ditmar
Amsterdam

Deze digitale uitgave wordt u gratis aangeboden door

NIJGH & VAN DITMAR

nrc >

LL33

Stichting
Literaire
Activiteiten
Amsterdam

Copyright © 2023 Nijgh & Van Ditmar / Nicole Adriaens, Alissa van den Berg, Suzette de Boer, Ragna Boerma, Lisette Erdtsieck, Olaf Hoenselaar, Marleen de Jonge, Chris Kok, Mees Koningswijk, Lútsen Koornstra, Elise Kuit, Auke de Leeuw, Nelson Morus, Maikel Nouws, Lisanne Onderwater, Kristien De Proost, Loes van Rooij, Matthijs van Rumpt, Floor Stikkelbroeck, Teske Wortman.

Omslagontwerp: Hansje van Halem

Typografie: Perfect Service

NUR 303

Inhoud

Nicole Adriaens – <i>Reisadvies</i>	7
Alissa van den Berg – <i>De Armoedzaaier</i>	13
Suzette de Boer – <i>Napijn</i>	21
Ragna Boerma – <i>Eitjes</i>	28
Lisette Erdtsieck – <i>Omgedraaid</i>	33
Olaf Hoenselaar – <i>De leegte</i>	40
Marleen de Jonge – <i>De geboorte van mijn gekte</i>	44
Chris Kok – <i>Inbox Zero</i>	51
Mees Koningswijk – <i>Kijkdoos</i>	57
Lútsen Koornstra – <i>De passagier</i>	64
Elise Kuit – <i>De Moeder, De Zoon en de Verse Appeltaart</i>	70
Auke de Leeuw – <i>Doodstil</i>	77
Nelson Morus – <i>Kikker</i>	82
Maikel Nouws – <i>Moederskind</i>	89
Lisanne Onderwater – <i>Schroeven</i>	95
Kristien De Proost – <i>Idylle</i>	102
Loes van Rooij – <i>De jongen die zag</i>	107
Matthijs van Rumpt – <i>Ansichtkaarten</i>	113
Floor Stikkelbroeck – <i>Het Regelboekje</i>	118
Teske Wortman – <i>Gezond tandvlees bloedt niet</i>	127

NICOLE ADRIAENS

Reisadvies

‘Ik vind gewoon dat je overdrijft,’ zegt hij, sigaret in hand, met de toon en uitspraak van iemand die een halve krat bier soldaat heeft gemaakt.

Cato ademt diep in, met de toon en uitspraak van iemand die twee theetjes heeft gedronken. Ze heeft nekpijn die maar niet weggaat. Ze overweegt een nieuw kussen te kopen, maar dat is altijd zo’n gok. Hoe weet je of je een goed kussen koopt? Het is allemaal subjectief. En is duurder beter? Sommige kussens zijn belachelijk duur. Ze slaapt er slecht van. Niet eens van het kussen zelf, maar van de gedachte dat ze een nieuwe moet kopen. Maar misschien ligt het ook aan haar matras, en die dingen zijn nog veel duurder en ingewikkelder. Dat terzijde.

‘Lieverd,’ begint ze, maar hij kijkt haar niet eens aan. ‘Lieverd. Hallo! Ik ben hier. Kom op. Doe niet zo. Oké, dank je.’

Het is vier uur ’s middags. Onthoud dat.

‘Je weet dat ik van je houd, maar je hebt de taart op de grond gegooid. Op een kinderfeest. Kijk naar je schoenen.’

Hij leunt een stukje naar achteren wanneer hij naar zijn schoenen probeert te kijken en valt bijna achterover tegen de reclame van de Douglas in het bushok-

je. De vrouw op de poster glimlacht er niet minder maniakaal om. Ze heeft waarschijnlijk een Douglas-giftcard gekregen, dus ze heeft niets te klagen.

‘Ik bedoel, op een gegeven moment moet je je afvragen wanneer iemand een probleem heeft,’ zegt Cato. ‘En ik denk dat het antwoord nu wel duidelijk is.’

Hij zucht, rolt met z’n ogen voor zover de motoriek er nog is. Hij is er nooit goed in geweest.

‘Het was gewoon een feestje,’ zegt hij, ‘voor de gezelligheid. Wat, mag ik het niet meer gezellig hebben, is dat het?’

Volgens het nieuw geïnstalleerde scherm bij de bushalte is de bus er over zeven minuten, en hij gaat naar Utrecht Centraal, waar ze niet moeten zijn, en dan hebben ze drie minuten om over te stappen op de bus richting Zuilen, ook niet waar ze moeten zijn, maar onderweg stappen ze uit, en dan gaan ze naar bed, en de volgende ochtend worden ze wakker en dan is Cato nog boos, maar hij niet. Hij zal het vergeten zijn, en hij zal haar vragen waarom zijn schoenen in de was zitten, ‘lieverd, je weet dat Yeezy’s niet zomaar in de was kunnen, snap je dat ze geruïneerd zijn nu, ze waren zes miljard euro, oké niet zes miljard maar héél duur en je begrijpt het niet Cat, je begrijpt niet wat deze schoenen betekenen’, en dan legt Cato aan hem uit wat er gebeurd is en dan zegt hij sorry en is alles oké, tot de volgende keer dat dit gebeurt, want dan herhaalt het zich allemaal als zo’n slang die zijn eigen staart opeet.

In ieder geval. De bus is er over zes minuten.

Hij komt naast Cato zitten op het ijskoude bankje, en hij pakt haar hand.

‘Je weet dat ik moeite heb met sociale dingen,’ zegt hij, en ze geeft toe dat hij altijd te ver gaat, vooral op feestjes. Ze begrijpt niet waarom. Hij is sociaal, iedereen vindt hem aardig (op het taartincident na), en hij kan over het algemeen goed praten met mensen. Geen ongemakkelijkheid. Nogmaals, op het taartincident na. Ze hadden elkaar zelfs ontmoet op een feestje. Zij, in een glitterjurk en haar haren in twee knotjes op haar hoofd, met een nieuwe highlighter waarmee ze haar gezicht in een discobal had veranderd – ze zag het pas achteraf op de foto’s, Sara had gezworen dat het er chiquer uitzag in het echt. Hij, handen in de zakken van zijn jeans, de puntjes van zijn donkere haren blond geverfd vanwege een wedenschap. Ze waren samen perfect en vreemd en onwaarschijnlijk, net als iedere dag die ze daarna met elkaar gedeeld hadden.

‘Ik denk dat je het jezelf alleen maar moeilijker maakt,’ zegt Cato. ‘Er is niks om je voor te schamen. Ik bedoel, nu wel. Ik schaam me zelfs voor jou.’

‘Kijk, die wolk lijkt op een kat.’

Het lijkt echt op een kat, maar dat zal ze nooit toegeven. Soms voelt het alsof zij in dit bushokje zit, en hij drieduizend kilometer verder op een oceaan zonder wifi. Metaforisch gezien dan. Metaforisch gezien is Cato aan het punniken, en zit hij op mars. En zo

verder. Letterlijk gezien is Cato nuchter en ziet hij een beetje groen.

‘Wil je wat water?’

Hij knikt. Hij drinkt. Hij slaakt zo’n zucht van verlossing zoals in de Coca-Cola-reclames.

(Soms kijkt ze naar hem en weet ze dat hij het is, die persoon, de enige met wie ze ooit wil zijn, en dan voelt haar hele lichaam warm, en ze houdt van hem, echt, en ze heeft zijn moeder ontmoet, Wilma heet ze, en het is een fantastische vrouw, en ze weet dat hij zijn best doet, Cato en Wilma weten het allebei, denkt ze, ze heeft het er niet over gehad met Wilma, maar ze gelooft in haar zoon zoals Cato gelooft in hem, alleen soms ligt ze ’s avonds in bed en denkt ze aan toen ze achttien was, en Sara en zij na een avond stappen naast elkaar in slaap vielen, huid-op-huid, nog steeds lachend over wat er allemaal gebeurd was die avond, en toen gaven ze elkaar een knuffel en Cato voelde nog Sara’s handen op haar nek staan, en nu heeft Sara een kind en hebben ze allebei een relatie en daarnaast zijn ze hetero, soort van, denkt ze. Het maakt verder ook niet uit.)

In ieder geval.

De bus is er over drie minuten.

Als het een film was, zou Cato opstaan en een speech geven en weglopen. Het zou regenen en hij zou achterblijven, haar naroevend, maar het zou te laat zijn. Maar het is geen film, het is een verhaal, en we heb-

ben nu eenmaal niet het budget voor regen. De zon schijnt, en Cato proeft de kruidenboter nog op haar tong. Ze stelt zich voor hoe ze dit verhaal vertelt aan haar moeder later, aan de telefoon. Haar moeder luistert met het oor van een bouwvakker. Er moet altijd wat gedaan worden. Cato ergert zich eraan, en belt haar alsnog iedere dag om te vertellen over haar relatie. En haar werk, en moet grijs bij de donkere was of bij de witte was? Lichtgrijs of donkergrijs? Gewoon grijs.

‘Het spijt me,’ zegt hij.

‘Meen je dat of zeg je dat omdat je denkt dat ik dat wil horen?’

‘Jezus Cat, waarom moet alles volgens jouw regel-tjes? Ik zeg toch sorry.’

‘Ik hoef geen sorry als je het niet meent.’

Een oudere vrouw schuifelt naar het bushokje en het stel maakt plaats voor haar op het bankje. Ze wijst het vriendelijk af en gaat vervolgens alsnog zitten. Cato wil niet ruziën waar een oudere vrouw bij is. Maar hij heeft het amper door.

‘Het spijt me oprecht. Oké? Is het zo goed? Of wil je nog dat ik door het stof ga, op mijn knieën ga of zo? Het spijt me dat ik ben wie ik ben. Ja, wil je dat horen?’

Cato schudt haar hoofd. ‘Tuurlijk wil ik dat niet horen.’

Ze pakt haar ov-chipkaart, en die van hem. Hun gezichten glimlachen de camera toe. Ze zijn afkomstig van dezelfde foto, dezelfde vakantie, hetzelfde jaar. Alleen hebben ze elkaar eruit geknipt. Het was

geheel toevallig, ze kwamen er pas later achter dat ze allebei dezelfde foto hadden gekozen. Cato zag het als een teken. Hij als een toevalligheid.

‘Ik wil geen ruzie,’ zegt ze.

Hij zucht. ‘En nu ben ik de boeman zeker.’

Maar dan doet ze het echt. Ze loopt weg. Achter haar hoort ze hem roepen. Het gebeurt gewoon! De bus komt eraan, hoort ze. Hij stopt. Ze kijkt niet meer achterom. Hij roept nog twee keer, en dan niet meer. Misschien komt hij achter haar aan? Nee. Hij is ingestapt. Ze ziet vanuit het raampje van de bus zijn gezicht naar haar staren. Hij zit helemaal achterin, als een energydrink drinkende tiener. De bus rijdt verder, zij loopt nog een stukje, draait zich vervolgens om en loopt weer terug naar de bushalte. Ze moet toch naar huis.

De bus is er over twintig minuten.

ALISSA VAN DEN BERG

De Armoedzaaier

Hij kwam aan op een bootje. De armoedzaaier. De rijkste ooit, maar dat wist ik toen nog niet.

‘Het is echt pilsweer,’ riep de man vanaf het water. Ik keek om me heen, was de enige op de steiger.

‘Heb je ’t tegen mij?’ Na lang zwijgen moest mijn stem van ver komen.

‘Tuurlijk. Tegen niemand in het specifiek en iedereen in het bijzonder!’

Zijn boot was absoluut een gaar ding; de verf afgebladderd, het staal roestig, maar er zaten een prima motor en roer op. Behendig manoeuvreerde de man het bootje precies naar een aanlegpunt.

‘Help me effe, wil je?’

Zonder nadenken stond ik op en nam het stugge touw aan, trok deze door een ring op de kade en hielp de man aan wal. Zijn lichte haar was samengegroeid tot één dikke pluismat in de vorm van een beverstaart.

Met een speels peilende, felblauwe blik nam hij me in zich op. ‘Oud genoeg om avondwinkels te kennen, te jong voor coffeeshops. Goed gezien?’ Zijn stem raspte.

Mijn wangen gloeiden, maar ik knikte in de rich-

ting van de stad, waaruit het geroezemoes en late verkeer van een warme nazomeravond opklonken.

‘Wat doe jij hier alleen?’ De man ging al lopen, erop rekenend dat ik zou volgen.

En dat deed ik ook. ‘Gewoon. Nadenken, denk ik. Of zoiets.’

‘Dat, mijn jongen, is het slechtste wat je kunt doen.’ Met zijn gezwollen, verweerde gezicht leek de man net uit een diepe slaap te komen, maar zijn gebruinde huid glansde.

‘Alsof je kunt stoppen met denken.’

‘Heb jij dan geen knopje van je ma gekregen? Aan/uit?’ De man prikte met zijn vinger in mijn zij. ‘Hier misschien? Hier?’ Hij lachte. ‘Ik zie je denken: wat moet ik met die oude zwerver?’ Zijn lach galmde over het water.

Even bleef ik staan en durfde niets te zeggen, hij had gelijk. Maar weggaan wilde ik niet.

‘Dat zwijgen van je zie ik als mijn uitnodiging,’ zei de man.

Alsof het zo afgesproken was, liepen we samen richting de stad.

Nog nooit had ik iemand zien lopen zoals de zwerver. Heel rechtop, armen vrijwel stil en zijn handpalmen naar voren, vingers wijd. Als voelsprietten bijna, om meer van het leven te ontvangen. We zigzagden door de buurt. Iedereen keek naar ons.

Het gros van de wandeling zwegen we. Wat zeggen vreemden onder elkaar?

‘Dit is de snelste weg,’ zei ik om de stilte te ver-

breken. Ik vond het een stomme mededeling.

‘Voel je hoe de stad broeit?’ De man bukte en legde zijn handen op de warme tegels. Een student die langsliiep keek kritisch. Wat zou hij denken? Vader, zoon? Onverwachte vrienden?

‘Schaam je gerust voor mij, hoor,’ zei de man alsof hij mijn gedachten raadde. ‘Alles is *couture d’Leger des Heils*.’

‘Ach,’ was het enige dat ik kon uitbrengen.

Eenmaal bij de avondwinkel zei de man: ‘Als we bier gaan drinken, moet ik weten hoe je heet.’

‘Zeg jij het maar eerst,’ zei ik laf, alsof zijn naam een voorwaarde was voor wederzijds vertrouwen.

‘Prima.’ De man legde zijn vinger tegen zijn bovenlip en keek om zich heen alsof hij mocht kiezen uit een heleboel smaken. ‘Oskar. Mijn nieuwste naam.’

Wat moest ik daar nou weer mee?

Hij zag mijn terughoudendheid en pakte mijn arm. ‘Wacht, luister. Mijn echte naam, die van vroeger, gebruik ik al lang niet meer. Te zwaar geworden. Ik schoof ’m van me af, schoot er als een luchtbel onder vandaan. Nu bepaal ik zelf hoe ik heet.’

Ik keek naar zijn hand. Het begin van zijn ringvinger was smaller – er moest lang een ring om hebben gezeten. Bewijs van een vorig leven.

‘Goed. Dan heet ik Steen.’

‘Perfecte keuze.’ De man stak zijn hand uit.

Ik schudde ’m, droog en warm.

‘Steen en Oskar. Laat me onze energie testen.’ Hij

kneep en maakte een bulderend geluid, alsof er onweer losbrak, deed daarna de sisgeluiden van een flinke regenbui na. 'Wie schuilt, die huilt!'

We lachten allebei. Oskar hield de deur van de avondwinkel voor me open.

Met een tas vol halve liters liepen we terug richting het water.

Ik gaf hem een blik uit de zak. Oskar had betaald. Dat verbaasde me. 'Kan ik je terugbetalen?'

'Ben je gek.'

'Maar, hoe doe je dat dan? Je bent toch...' Ik vond het moeilijk om te zeggen.

'Een armoedzaaier?' Oskar keek serieus.

'Ja.'

Oskars blik werd dof en streng, even was ik bang dat ik de magie had verbroken. Vriendelijk-verzoenend keek ik hem aan. Hij keek terug vol geheimzinnig enthousiasme. Opgelucht haalde ik adem.

'Een groter compliment kun je me niet geven.' Oskar opende zijn halve liter, het bier siste en spoot als een zomerfontein. 'Eerlijk: ik zaai ook armoede. Maar wat ik oogst, daar gaat het om.'

'En wat is dat dan?'

'Pure rijkdom.'

We zetten de terugweg in. Hoe dichterbij het water, hoe koeler de wind.

'Kijk,' zei Oskar. 'Ik verdien geen geld door te werken, maar geluk en vrijheid, door niet te werken.'

'Maar je hebt wel een pinpas.'

‘Met een klein fortuintje erop.’

‘Hoe kom je daar dan aan?’

‘Ooit was ik advocaat.’

Ik staarde verbouwereerd naar Oskar. Of hij vertelde de waarheid, of hij loog de hele boel bij elkaar.

‘Dat strakke leven paste niet bij me. Ik spaarde, nam ontslag, kreeg een oprotpremie. Maakte een sommetje.’

‘Ja?’

‘Als ik vijftientig word, mag ik één euro per dag uitgeven.’

‘Niks bijna.’

‘Meer dan je denkt. In het bos vind je van alles. Zeker ’s zomers. Bessen, bramen, paardensla. En ik slaap in zelfgebouwde hutten. Soms geef ik dagenlang niets uit, soms het dubbele. Vandaag is een feestdag.’

‘Dus je doet niets,’ vatte ik samen.

‘Ik lééf.’

‘Hoelang al zo?’

‘Zo lang als mijn haar is.’

Ik schatte de dreadlocks-beverstaart het resultaat van zo’n acht jaar niet-haren wassen, niet-haren knippen.

‘Het leven is zo gek nog niet,’ lachte Oskar.

Op de kade gingen ze zij aan zij zitten, gezichten naar het water. Een tijdje zwegen ze. De wind ruisde in de boomtoppen en er klonk ergens muziek vandaan – trommels, een basgitaar.

‘Waarom Steen?’ verbrak Oskar de stilte.

Ik dacht even na. ‘Dat kwam als eerste in me op.’

‘Omdat?’

‘Ik ben grijzig, ga op in mijn omgeving,’ improviseerde ik. ‘En mensen lopen over me heen.’ Ik lachte om mijn zelfbeeld minder zwaar te maken.

‘Zo ben jij?’

‘Zo word ik gezien.’

‘Zo laat jij je zien.’ Oskar zweeg. Zijn gezicht ging van aandacht naar desinteresse, ergernis. ‘Bullshit,’ zei hij toen.

Ik schrok.

‘Hoe jij jezelf ziet is een tekening van je, die niet echt goed lijkt. Waar is je kleur? Je diepte? Je mimiek?’

Ik kreeg een brok in mijn keel.

Oskar keek weg en sprak zachtjes verder. ‘Laat mij het proberen. Je bent Steen omdat mensen op je kunnen bouwen. Omdat je stevig bent, zoals een steen. Weet je hoeveel mensen mij durven aan te raken? Deze smerige zwerver?’ Hij wees naar zichzelf.

Ik zei niets.

‘Precies één persoon in al die jaren.’ Zijn lippen glommen in de avondzon. ‘Jij.’

Even later vroeg Oskar: ‘Heb je een pen?’

Uit mijn achterzak haalde ik er een.

‘Open je hand.’ Oskar tekende er een plattegrond op. Twee lijnen, een kruis. ‘Kijk, rechts: Hemmeland. Links: Bertelend. Hier, in het midden, is mijn struikhuis.’

Eronder schreef hij in nette letters: bus 51, halte Bosweg. ‘Het pad begint tussen twee paaltjes bij de

halte, je ziet ze vanzelf. Volg de sparren naar rechts, houd stil bij een liggende berk en kijk dan goed om je heen.'

Tegen half twaalf was al het blauw uit de lucht ge-absorbeerd.

Oskar kleepte zich uit. 'Spring erin voor een nieuw leven.'

Ik keek naar het water. Een gat, een hologram.

'Wacht even,' zei ik. Oskar dook er al in, ik zag hem niet bovenkomen voor ik achter hem aan sprong. Het water voelde lauw, als een kop thee die te lang is blijven staan. Ik keek om me heen, mijn gezicht vlak boven het spiegelende water.

Oskar was nergens te bekennen. Ik tuurde de hele omtrek af: water, kade, bootje. Ik wachtte, hij kwam niet.

Ik zwom terug naar de kade, me ineens bewust van de ruimte onder me, de onbekende diepte, en hees me snel op de kant. Lang liep ik heen en weer, keek en riep. Niemand. Ik begreep het niet.

Onderweg terug naar de stad bij een straatlantaarn zag ik: de tekening was er nog.

Ik sliep nauwelijks. 's Morgens vertrok ik meteen naar het busstation en stapte in de 51. Die bracht me stad uit, groen in. Verwonderd trof ik in mijn zak één euro aan en een steen.

Bij halte Bosweg stapte ik uit en liep tussen de paaltjes door het pad op en ging rechtsaf verder onder metershoge sparren door.

Het pad kronkelde. Ik zuchtte diep. Achter iedere bocht school een nieuw uitkijkpunt de diepte in. De grond, die dik bezaaid was met droge dennennaalden, veerde mee onder mijn voeten. De zon kriebelde warm mijn kruin.

Daar was de liggende berk. In mijn borstkas fladderde iets op.

Ik ging zitten, keek om me heen en voelde me verlost, vervuld met iets nieuws, iets sprankelends.

SUZETTE DE BOER

Napijn

Vrijdag

Extraheren vermijdt ze liever. Zojuist heeft Amber een patiënt bij wie vier kiezen getrokken moesten worden, doorverwezen naar een kaakchirurg. Voordat ze de deur naar de strak witte wachtkamer opent om de laatste patiënt voor het weekend binnen te laten, post ze snel op haar Instagrampagina ‘Thank God it’s Friday #feestje’.

Aan de tafel in het midden van het vertrek zit een man pal achter de felroze, hartvormige orchidee die haar assistente daar vorige week geplaatst had ‘om de ruimte wat op te fleuren’. Onnatuurlijk roze. Zo’n plant waarbij je niet eens de neiging bekruipt bloem of blad aan te raken om te voelen of het wel echt is. Aan de muur nog een poging de steriele ruimte cachet te geven: een poster van een vrouw met een onwerkelijk gave huid en blinkende tanden. Meer nog dan het boren en vullen, houdt ze ervan gebitten mooier en beter te maken; dat is haar missie.

Ze geeft de man een hand en vraagt hem op de stoel te gaan liggen.

‘Ik had een meneer in mijn hoofd toen ik me inschreef bij tandarts Vermeer,’ zegt hij.

Dit hoort ze wel vaker. Ze pakt het bakje met de in-

strumenten. De naam van haar ex had ze aangehouden omdat die minder algemeen was dan Smit, haar meisjesnaam. Wanneer hij zijn mond opent, ziet ze zijn hoektanden, scheef en puntig. Ze verstijft. Ze kijkt nog eens goed naar zijn gelaat. Hij heeft een baard nu.

Haar benen worden slap, het bloed trekt weg uit haar gezicht, maar routineus controleert ze zijn gebit.

Ze haalt het spiegeltje uit zijn opengesperde mond en zegt: 'U heeft een paar gaatjes.' Ze probeert de trilling in haar stem te onderdrukken. 'Maakt u maar een vervolgspraak.' De man staat op en loopt wat verbouwereerd de behandelkamer uit, naar de assistente om de nieuwe afspraak te maken.

'Maandagmiddag kan,' hoort ze.

Amber staat voor haar kledingkast en voelt een drukkende hoofdpijn opkomen. Ze overweegt af te bellen, maar Saar zal teleurgesteld zijn als ze zo laat afzegt. Zuchtend pakt Amber het zwarte A-lijn jurkje uit de kast dat ze laatst ook bij een borrel aanhad. Morgen maar de stad ingaan voor iets nieuws. Naar dat nieuwe warenhuis waar ze nog steeds niet is geweest. In de badkamer neemt ze twee ibuprofen in. Hoe oud zal hij nu zijn? Negenendertig plus vijftien jaar leeftijdsverschil... Dan moet hij nu vierenvijftig zijn. Hij had haar niet herkend. Het was dan ook lang geleden, ze was nog maar een tiener.

Ze stapt onder de douche. Het warme water ontspant haar lichaam, maar haar geest maalt door en houdt de hoofdpijn in stand. Amber droogt zich af,

spruit deodorant onder haar oksels en trekt het zwarte jurkje aan. Ze houdt haar handpalm even tegen haar voorhoofd. Ontspannen, moet ze. Ze loopt naar de keuken en schenkt een groot glas wijn in.

Bij het weggaan kijkt ze in de hal even in de spiegel. Een paar grijze haren tussen de bruine. Helaas te veel om eruit te trekken. Lachrimpels rond haar kastanjebruine ogen en haar mond. Ze brengt snel wat eyeliner aan en trekt daarna de voordeur achter zich dicht. Op de fiets post ze een lachende selfie op haar Instagramverhaal.

Onderweg keren haar gedachten naar hem terug. Te laat om de assistente te vragen de afspraak af te zeggen.

Bij Saar is het al druk, de ruiten van haar bovenwoning zijn beslagen. Ze baant zich een weg tussen de mensen door naar de tafel waarop flessen en glazen zijn uitgesteld.

Naast haar schenkt een man in een vale slobbertrui zichzelf wodka in. Hij veegt plukken haar uit zijn gezicht, kijkt haar aan en zegt: ‘Na zdrowie.’ Hij tikt haar glas aan. ‘Ik ben Beer.’

‘Cheers,’ zegt ze afgemeten en kijkt om zich heen of ze bekenden ziet.

Beer steekt van wal over zijn belevenissen in Polen, waar hij geregeld heen moet voor zaken. ‘Ze doen daar zelfs wodka in hun koffie. Word je lekker warm van.’

Amber glimlacht obligaats en schenkt zichzelf nogmaals bij. Ze probeert zich over te geven aan de feest-

stemming, maar haar gedachten keren steeds terug naar datgene waar ze niet aan wil denken. Misschien moest het wel zo zijn? Is dit haar straf?

Weekend

Zaterdagochtend wordt ze vroeg wakker met een zwaar hoofd. Al die glazen wijn... Ze blijft lang in bed liggen, maar slapen lukt niet meer.

Pas 's middags weet ze zich overeind te hijsen. Haar koelkast is leeg. En ze zou die jurk nog kopen. Met een zonnebril op loopt ze langs het langgerekte stadspark richting de supermarkt. Een groep jonge mannen, mogelijk ouderejaarsstudenten, voetbalt op een veldje. Zoals altijd kijkt ze zoekend langs de gezichten. Haar blik blijft even kleven aan een jongen met lang, warrig haar. Dan rijdt een moeder op een bakfiets voorbij, met twee jongetjes erin. Amber voelt een steek van leegte in haar onderbuik.

Haar mobiel trilt. Ze is getagd in een bericht van Saar. 'Het was *amazing*, dank voor jullie komst en de leuke cadeaus!' Vrolijke emoticons. Een foto waarop ook Amber te zien is. Haar mond lacht, maar haar ogen doen niet mee. Ze klikt op LIKE en loopt verder. In de speeltuin klinken de kreten van uitgelaten kinderen. Ouders kletsen met elkaar op de omringende bankjes of zijn bezig met hun mobiele telefoons. Is het haar zonnebril die ervoor zorgt dat zij zich losgezongen voelt, alsof ze naar een wereld kijkt waarvan zij op geen enkele wijze deel uitmaakt? Ze gaat verder, rechtuit, geen idee waarheen haar voeten haar leiden.

Vreemd dat in het holst van de nacht het fonkelnieuwe warenhuis nog open is. Als Amber binnenkomt, vermengt het aroma van parfum zich met de geur van haar praktijk. Op de roltrap ziet ze de student met het warrige haar, hij maakt een eenzame indruk in het immense warenhuis met de hoge plafonds. Kan het zijn dat hij het is? Hij heeft een baseballpet op, echt goed kan ze zijn gelaat niet zien. Ze moet dichterbij komen, zijn gezicht zien, zijn gebit. Ze stapt op de helixvormige roltrap, gaat met ferme pas omhoog, maar heeft moeite hem bij te houden. Ging hij nou net die deur door? Hij probeert haar misschien te ontlopen. Ze is vierentwintig jaar te laat. Amber opent de deur waarop PRIVÉ staat. Een donkere ruimte. Ze begint te rennen, langs rekken vol stoffige kleding en gestapelde kartonnen dozen, steeds harder totdat ze niet meer verder kan. Haar schouders maken schokkende bewegingen, haar ogen zijn nat, ze trilt als een schuw dier. Ze is niet alleen de weg kwijt, maar ook hem. Voorgoed.

De volgende ochtend moet ze terug naar het park. In de ochtendschemering ligt het er uitgestorven bij. Met haar hoofd gebogen begint ze achtvormige banen te lopen over het voetbalveld. Ze loopt rondjes, zich onbewust van de dauw die doordringt tot haar voeten, totdat haar brein stil is en haar benen gevoelloos zijn.

Maandag

‘U bent de volgende,’ zegt ze achteloos.

Als hij eenmaal in de tandartsstoel ligt, is het alsof ze er zelf niet bij is. Ze verricht handelingen, routinematig.

‘Wil je verdoving? Het is oppervlakkig, niet echt nodig,’ zegt ze kortaf.

Hij schudt zijn hoofd.

Amber begint aandachtig het eerste gaatje in een van de achterste kiezen te boren en vervolgens het tweede. Ze huivert van de combinatie van zijn gezichtshaar en de scherpe hoektanden. *Homo homini lupus*, dat geldt zeker voor hem. Zoals een wolf zijn prooi met zijn hoektanden grijpt en het vlees met zijn snijtanden in stukken scheurt, zo was zij een kind nog ten prooi gevallen aan deze ‘huisvriend’.

Dan hoort ze zichzelf zeggen: ‘Hij is al bijna net zo oud als jij toen.’

De man kijkt haar aan, zijn ogen verwijden zich.

‘Voor abortus was het te laat.’

Verbazing maakt plaats voor herkenning en vervolgens schok.

‘Uhn kjiind?’

Amber zwijgt en vervolgt op droge toon. ‘Ik moest hem na de bevalling afstaan.’

De man wil bewegen, zich uit zijn liggende positie bevrijden en opstaan, maar ze houdt hem met een hand vlak onder zijn adamsappel tegen de stoel gedrukt.

‘Ik zou heel rustig blijven liggen,’ zegt ze beheerst. ‘Straks schiet ik per ongeluk door naar je keel.’

Hij houdt zich weer koest, uit angst voor wat de instrumenten kunnen aanrichten. Zij zal de scherpte van zijn gebit afhalen. Het mooier en beter maken, haar missie volbrengen. Ze concentreert zich op het boren, zijn wolvengehuil gaat verloren in het harde snerpende geluid. Het apparaat in haar handen negeert het opspattende bloed, boort onverstoorbaar verder, dieper en weer verder. Hier is ze goed in, geen kies of tand zal eraan ontkomen.

's Avonds post ze op Instagram een foto van haar nieuwe aankoop: een felroze feestjurk.

RAGNA BOERMA

Eitjes

We waren twee-, drie-, misschien vierentwintig. Jong, met genoeg tijd en energie (al vonden we soms van niet) en aan geld altijd een gebrek. De vrouwen voor ons: het tegenovergestelde. Hun bankrekening was geen donker gat zonder bodem; meer een steile heuvel die elke maand weer groeide, zo veel en zo hoog dat de top van beneden af niet meer te zien was. Energie en tijd stonden bij deze vrouwen echter standaard in de min. Daarom zaten ze ook hier.

We hadden er ons iets anders bij voorgesteld, deze stage. Baby's geboren zien worden, hartjes luisteren, kleertjes aan doen. Beschuit met muisjes. Onze handen laten fijnknijpen door vrouwen met persweeën. In plaats daarvan waren we op de afdeling fertiliteit beland. Bij deze vrouwen was fertiliteit het probleem niet. Maar ja, vruchtbaar zijn in je eentje, daar heb je weinig aan. We bekeken de vrouwen met een mengeling van medelijden en een vleugje leedvermaak. Hoogopgeleide, witte vrouw met haar goedbetaalde baan. Haar eigen auto, inloopkast met elk halfjaar een nieuwe garderobe. Denkt zeker dat alles te koop is. Er zit eindelijk een keer wat tegen in haar comfortabele leventje.

We zagen het niet, de ironie. Dat wij, juist wij, over vijftien jaar aan de andere kant van het bureau zouden zitten. Met een prima salaris, maar tijd die wegtikt. Zonder puf om naast die veel te lange werkweek, tussen de avond- en nachtdiensten door, ook nog eens een man te zoeken. Languit op de bank wat links en rechts swipen, daar zou het zo vaak bij blijven. Wisten wij veel.

Nu zitten we hier.

Tegenover ons zit een meisje. Excuus: jonge vrouw. Maar ze lijkt echt nog een meisje. Jongens mannen zijn er ook, maar ze zijn zeldzaam. In de collegezalen schijnt tachtig procent inmiddels vrouw te zijn.

Ze zijn fris, vrolijk en onschuldig. Ze zitten in een veel te grote spreekkamer waar foto's op het bureau staan van kinderen die onmogelijk de hunne kunnen zijn. Een bureaustoel die ze niet versted krijgen waardoor ze met hun voeten een centimeter-tje boven de grond zweven. Tijdelijk in deze kamer neergeplant. Straks trekken ze hun witte jas uit (ook te groot, want jassen in maatje xs zijn er standaard te weinig) en lopen ze weer naar buiten. De kroeg in, terrasje pakken, overdag in het park hangen, misschien (heel misschien) nog even studeren in de biebel.

We horen het bedrag aan en dat het helaas niet vergoed wordt door de verzekering. We vertrekken geen spier. Dat wisten we, we hebben onze *research* gedaan, laat dat maar aan ons over. Van de wachtlijst schrikken we wel. De klok achter het meisje (de vrouw) tikt hard. Het is tien voor twaalf, we zijn vast

de laatste patiënt voor lunchtijd. ‘Tiktak,’ zegt onze bemoeizuchtige oom, onze tactloze oma. ‘Tiktak, ben je nou nog steeds alleen?’ ‘Tiktak, straks ben je veertig, kind. Zo’n mooie vrouw als jij. En intelligent. Misschien schrik je ze wel af. Je werkt toch ook veel te hard, meis. Dat vindt zo’n man toch ook niet fijn.’

De gynaecoloog witte jas, grijze manen, viezig baardje had het op onze eerste stagedag al gezegd: ‘Dames, denk eraan: op deze leeftijd zijn jullie op z’n vruchtbaarst. De komende jaren gaat het héél snel bergafwaarts. Dus wacht maar niet te lang.’ We vonden hem een ouwe seksist. Dat was hij ook.

Nu zitten we hier.

‘Heeft u nog vragen?’ vraagt het meisje (de vrouw). We willen haar zeggen dat we geen vragen hebben. Wij zijn van die types die alles al van tevoren zorgvuldig hebben uitgezocht. Bovendien, wij zaten ooit ook hier. Aan jouw kant van het bureau. Wij vertelden toen ook hoe de procedure in zijn werk gaat, zoals we dat een half uur van tevoren door de gynaecoloog vlug-vlug-vlug uitgelegd hadden gekregen. Vooronderzoek, bloedprikken, echo, stimulatie, punctie, invriezen. ‘Noem vooral ook de wachtlijst en de kosten,’ riep hij nog terwijl we al richting de wachtkamer liepen om de eerste vrouw op te halen. ‘Dat ze niet denken dat het vergoed wordt. Ja, alleen als ze kanker hebben. Maar als dat zo was, dan zaten ze wel op een andere poli.’ We lachten half mee.

Nee, geen vragen. We willen wel wat tegen haar

zeggen. Dat we die types haten die altijd maar ‘wacht maar’ zeggen. Wacht maar tot je echt gaat werken. Tot je niet meer op dinsdag om twee uur ’s middags op een terras drie glazen wijn kan bestellen en je niet meer op donderdagavond uit kan omdat je wakker op vrijdagochtend om half zes gaat. En dat je hem dan niet meer op snooze kan zetten, omdat er allemaal mensen op je wachten. En dan bedoelen we niet je studiegenoten met wie je koffie zou gaan drinken, nee, echt op je wachten, van je afhankelijk zijn. Wacht maar tot je ’s avonds afgepeigerd van je werk komt en je weer Uber Eats laat komen en je niet hoeft na te denken dat dat eigenlijk veel te duur is, maar wel dat dat eigenlijk veel te ongezond is en je de sportschool alweer maanden niet van binnen gezien hebt.

Dat willen we allemaal niet zeggen.

We willen zeggen dat zij, juist zij, ons zou moeten begrijpen. Dat wij ook dachten dat wij het anders zouden doen. Dat wij ooit haar waren en zij ooit ons zal zijn.

We zeggen niets, behalve dat we geen vragen hebben. Het meisje (de vrouw) staat op. Ze denkt waarschijnlijk aan het aanstaande broodje kroket in het personeelsrestaurant. Wij zeggen bedankt en tot ziens. ‘En succes met je stage.’

Ze glimlacht. ‘U ook succes. Met het hele traject.’

We trekken onze mondhoeken omhoog, steken een hand op ter afscheid en doen de deur achter ons dicht. *Hodie mihi, cras tibi*, willen we op de dichte deur kalken (ze heeft vast Latijn gehad). We doen het niet.

In plaats daarvan lopen we naar de receptie om de volgende afspraak te maken. De balie is leeg. 'Ze zijn lunchen,' zegt een witte jas die voorbijloopt. De klok achter de balie geeft een over twaalf aan. 'Je bent net te laat.'

LISETTE ERDTSIECK

Omgedraaid

‘Waarom dacht u dat het een goed idee was om mevrouw ondersteboven in dat kooitje te laten hangen?’

Hij zei niet ‘in godsnaam’, hield zich in, zou kaal en helder formuleren, zijn eigen onbegrip niet aan de orde brengen.

‘Het is geen kooitje,’ zei de vrouw tegenover hem zacht maar helder gearticuleerd. ‘Het is een hoofdstandbankje, een probaat middel om pijnklachten aan te pakken.’

De andere vrouw, die om wie het ging, met de heldere groene ogen en het grijze bobkapsel een beetje in de war, keek hem aan vanaf de foto die naast zijn linkerhand lag. Ze zag er levendig uit en tevreden, maar daar moest hij zich niet door laten misleiden. Ze was dood.

‘Mevrouw was eenentachtig jaar oud... Vond u het een verantwoorde keuze van uzelf?’

‘Op dat moment uiteraard wel, anders had ik het niet gedaan.’

‘Wat had u niet gedaan?’

‘Haar geholpen. Om ondersteboven te staan.’

‘Heeft u haar aangemoedigd?’

‘Mevrouw wilde het zelf graag.’

‘Wist u dat er eerder hartfalen bij mevrouw was

geconstateerd en dat ze daarvoor medicijnen voorgeschreven heeft gekregen?’

Ze leek onbewogen maar hij had een geoefend oog voor de dingen die mensen graag verborgen hielden en hij zag in een fractie van een seconde dat haar neusvleugels zich verwijdden, alsof ze gevaar rook.

‘Mevrouw heeft daar niet met mij over gesproken.’

‘Heeft u haar ernaar gevraagd?’

Hij keek op van zijn papier omdat ze niet antwoordde. Haar ogen richtten zich op iets achter hem, of was het op hem, bij hem? Onwillekeurig keek hij naast zich om te zien of hij iets gemist had, iemand niet had horen aankomen, maar er was niets, alleen zijn schouder gehuld in de logica van z’n krijtstreep pak met daarachter de sobere deur van de ondervragingskamer. Toen hij zijn hoofd weer terugdraaide keek ze hem weer aan. Zag hij geamuseerdheid in haar ogen?

‘Nee.’

‘Is dat niet een standaardprocedure in uw beroep als therapeut?’

‘Volgens mijn ethische principes bepaalt de patiënt zelf wat hij of zij wil vertellen. Met die informatie moet ik het doen.’ Ze wachtte even en vervolgde ‘Ik onderwerp mijn patiënten niet aan een verhoor om zaken aan het licht te krijgen. Ik kijk en luister naar ze.’

In de hoek van de verhoorkamer stond het ding, vier pootjes, twee dwarsbalkjes, twee stripjes erop bevestigd, een moordwapen. ‘Kunt u me uitleggen hoe

het werkt? Ik ben... niet thuis in deze materie.'

Ze keek nu naar de plek tussen zijn ogen terwijl ze sprak op een manier alsof ze zich steeds meer thuis ging voelen. 'Mijn behandelingen gaan over herstel van het wezen, en zijn niet gericht op het verhelpen van een specifieke klacht. Daarvoor maak ik gebruik van bepaalde hulpmiddelen, waaronder dit bankje.'

'En nu concreet?'

'Pardon?'

Hij zuchtte. Dit soort vrouwen... Ze waren niet zozeer een muur waar je tegenaan liep en dus pijn in je kop van kreeg, hoewel, dat ook, maar meer nog waren ze als het scherm van een naar jou toe gedraaide telefoon in selfiestand, waardoor je naar je eigen niet begrijpende hoofd staarde en waardoor op de een of andere volstrekt onlogische manier alle verantwoordelijkheid bij jou kwam te liggen.

'Kunt u me misschien meer vertellen over uw manier van...' Hij nam een moment voordat hij het woord uitsprak, 'werken. Als holistisch therapeut.'

Ze wachtte even. 'Ik zal het u voordoen, met uw permissie?'

Hij knikte en ze stond op. Ze was niet klein en ook niet groot. Ze was niet donker en niet blond. Ze droeg haar haar in een paardenstaart die laag op haar achterhoofd gepland was en uithing als een pluimpje dat geen zin had. Ze droeg een t-shirt zonder print en een beige broek. Ze deed haar slippers uit. Met een rustige maar doelbewuste beweging zette ze haar schouders op de latjes aan de bovenkant van het bankje waardoor haar hoofd in de ruimte ertussenin

verdween. Ze zette af en een been vloog de lucht in, onmiddellijk gevolgd door het andere. Even ademde ze zwaar, bewoog haar romp een beetje schokachtig en daarna viel ze zo stil dat het leek of ze in een trance was. Een absurder schouwspel had hij zelden voor zich gezien in deze ruimte waar alles ingericht was om recht en ratio te laten zegenvieren.

‘U kunt terugkomen.’

Haar hoofd zag er rood aangelopen en vervormd uit, haar wangen zakten naar haar ogen die op hun beurt naar haar wenkbrauwen zakten. Ging iedereen dood in zo’n bankje? Het zou hem niet verbazen.

‘Komt u terug, alstublieft.’

Ook ondersteboven was ze een goede luisteraar en ze hoorde de trilling in zijn stem. ‘Wist u dat het cardiovasculaire systeem ondersteboven juist gestimuleerd wordt?’ vroeg ze voor ze haar voeten terug op de grond liet zakken. Ze voelde zich herboren. Wat was het toch een prachtige manier om te resetten! Haar ondervrager zou het ook eens moeten proberen. Hij leek niet erg gezond en niet erg gelukkig. Het leek er zelfs even op dat zijn vragen hem waren ontglipt. Prima! Zij zou nu praten, ja, zij zou die kant belichten die maar niet gehoord wilde worden door de heren professoren, niet gesnapt door het medisch tuchtcollege, niet serieus genomen door stoffige verzekeringsagenten. Ze zou de sluier van hun onwetendheid wegnemen.

Hij gebaarde haar te gaan zitten.

‘De eerste keer dat ik mevrouw omhoog hielp in

het bankje wilde ze na enkele seconden terug met haar voeten op aarde. Maar niet lang daarna werd ze dermate enthousiast dat ze zelfs los wilde staan. Ondersteboven en helemaal vrij, zonder de muur als steun, zonder mij om haar vast te houden. En het lukte!’ Ze keek hem aan en ze voelde dezelfde vreugde die ze toen gevoeld had.

‘Kunt u zich ook maar een klein beetje voorstellen hoe dat voor haar was? Ze heeft me naderhand minutenlang omhelst en vreugdetranen vielen op m’n schouders.’ Ze gebruikte haar stem zoals ze dat ook deed tijdens haar sessies. De zachte en gevoelige klanken zouden langs zijn hart strijken als een zomers briesje. Werd zijn blik al wat troebeler of leek het maar zo. ‘U weet waarschijnlijk dat deze vrouw geen kinderen had en ook geen partner meer. Dat ze aan somberheid leed, dat ze eenzaam was. Dat zij leefde in een huis met gesloten ramen omdat ze de wereld niet meer wilde binnenlaten.’ Ze haalde diep adem en rechtte haar rug. ‘En dan krijg je opeens de kans om de dingen vanuit een ander perspectief te aanschouwen. Je kunt de wereld letterlijk op z’n kop zetten en je onafhankelijkheid heroveren, zonder je kamer te verlaten, en je kunt je nare gedachten uit je hoofd laten druppelen als regen in de grond. Jij bent niet meer wie je dacht dat je was, je bent vrij. Je hebt de ramen opengezet.’

‘U noemt dat vrijheid.’ Hij gromde bijna. ‘Ik durf te betwijfelen dat mevrouw het zo heeft ervaren!’

‘Dat mag. U was er niet bij.’ Ze glimlachte.

‘De vrouw is zes uur nadien overleden.’ Door mid-

del van de rede dacht hij de onvermijdelijkheid van de dood te ontkennen. ‘Het is totaal onverantwoord wat u deed.’

‘Kijkt u toch naar de foto voor u. Hij is niet zo lang geleden door mij genomen na een sessie op het hoofdstandbankje. Ziet u een verdrietige vrouw? Of voelt u vreugde als u ernaar kijkt, net als ik? Kijk en u ziet dat haar laatste weken mooi, vredig en waarachtig zijn geweest. Ze heeft in haar laatste levensfase een opleving cadeau gekregen, die de pijn heeft uitgevlakt.’ En er was geen aarzeling in haar stem toen ze hem vroeg: ‘Leeft u liever wat korter maar met een open hart vol liefde? Of met een hart dat langzaam maar pijnlijk leegloopt?’

‘U heeft dat niet te beslissen. U bent geen God!’

Hij keek haar nauwelijks nog aan. Hij leek in niets op iemand die tot de kern wil doordringen. Hij zou angstvallig blijven hangen in de methode, als een vlieg verstrikt in een spinnenweb. En dus ontweek hij, nu het erop aankwam, haar blik en sprak uit wat onwezenlijk was en daarmee tegelijkertijd onvermijdelijk: ‘U hoort thuis in een cel. Mensen zouden gewaarschuwd moeten worden voor zogenaamde therapeuten als u. Hoe u hebt gehandeld is niets minder dan levensgevaarlijk. Daarom acht ik u medeplichtig aan moord.’

Ze schrok niet van deze woorden, ze had ze vanaf het begin kunnen zien aankomen. Er zat geen verrassing in de persoon tegenover haar. Niets wat haar zou kunnen prikkelen om tot iets nieuws te komen,

geen kracht om haar te doen tuimelen, laat staan om te draaien. Ach, ieder moest tenslotte voor zichzelf zorgen.

Elke dag stond hij nu met zijn benen in de lucht, zijn hoofd in het kooitje, als het ware, het was ook maar hoe je het zag. Eigenlijk voelde hij zich best monter als hij zijn benen terug liet vallen naar de grond, en zijn hoofd opgefrist en wel tussen de latjes uit tevoorschijn liet komen.

OLAF HOENSELAAR

De leegte

Ik haatte het dat mijn vader de volgende ochtend weer opstond wanneer ik net de moeite had genomen om hem te vermoorden. Net als dat ik moest plassen wanneer de wc net schoon was. Dat ik iets weg moest gooien wanneer ik zojuist de vuilniszak had verwisseld. Dat het stof dartelde door de woonkamer wanneer ik net had gestofzuigd, maakte me ook intens ongelukkig.

In feite kwam het erop neer dat het allemaal de schuld van mijn vader is. Jarenlang had ik het gevoel dat mijn lijf niet van mij was. Als kind niet, als jongere niet en al helemaal niet als volwassene. Intimiteit bestond uit het plezier van anderen. Mijn moeder vertelde, aan wie het maar wilde horen, dat ik als kind gewoon heel verlegen was. En op de middelbare school zeiden mijn vrienden het niet, maar ik wist zeker dat ze elke vezel in mijn lijf voelden verstarren bij een knuffel. ‘Heb je een slecht geweten?’ vroeg de collega die me een sprongetje van angst zag maken toen ze een hand op mijn schouder legde.

Vroeger voelde ik me geborgen door op mijn slaapkamer met auto’s te spelen in mijn van dekens en knuffels gemaakte fort. Tussen mijn bed en de houten bank met Spice Girls stickers bootste ik het ge-

luid na. Kleine auto's, oude auto's, files met getoeter, ambulances, alles kwam voorbij. De voetstappen op de trap deden mijn hart sneller kloppen. Naarmate de voetstappen dichterbij kwamen, ronkten de motoren harder. 'Vroem vroem,' riep ik dan. Keer op keer lukte het niet om mijn angst irreëel te maken.

En toen, van de ene op de andere dag, was hij weg. Eerst was mijn vader er te veel, toen te weinig en nooit precies genoeg. In huis werden er geen vragen gesteld, ik was te jong om het echt te snappen, mijn moeder wilde de situatie niet vervloeken. Het was iets met een nieuwe vrouw, maar wij gingen door en gevoed door mijn moeder kwam de hoop weer terug. Hopelijk zou dit bevrijdend werken. Uit het oog, uit het hart. Niemand kon mij kapot krijgen, dacht ik. De leegte, daar waar eerst mijn hart zat, begon ik af te schermen voor de buitenwereld. Aanval werd de beste verdediging. Alleen de leegte voelde zwaarder en zwaarder door de eenzaamheid die dit met zich meebracht.

We moeten door, dacht de pragmaticus in mij. Door me over te geven aan de ander, door de ander zogenaamd met liefde te overstelpen, hoopte ik dat de gunst wederkerig werd en dat mijn leegte gevuld kon worden. Genegenheid viel niet af te dwingen, de leegte viel niet te vullen met lust. De derde oplossing was daarom altijd al de beste geweest.

Het was een vrijdagavond, begin maart, en de zon had me om de tuin geleid. Normaal hield ik niet zo van dat soort verrassingen, maar deze keer was ik

niet de enige: de *prunus accolade* was er ook in getrapt en had zijn lichtroze bloemen al prijsgegeven. De geur van de bloesem en van de lentezon die de aarde voor het eerst weer verwarmde na een winterslaap. Een perfecte dag om deze donkere winter van het leven achter me te laten.

Al die tijd was ik een figurant geweest in het leven van mensen, ik was de platte peterselie van het leven. Niemand verwachtte het, maar die dag was ik koriander. Het gezicht van mijn vader, toen hij mij plotseling in de woonkamer zag staan, zal ik niet snel vergeten. Zelden heb ik zoveel emoties tegelijk op zijn gezicht gezien. Blij dat ik hem eindelijk op ben komen zoeken, beschaamd dat hij er nooit zelf op is gekomen, doodsbang dat ik zo gedecideerd op hem afstapte en boos dat het leven zo snel eindigde. De derde oplossing was altijd de beste geweest, dacht ik nog steeds toen ik de bloesem weer opsnoof.

De volgende ochtend leek niks anders. Ik ergerde me aan het stof dat rondjes maakte door de woonkamer door mijn bruuske bewegingen in het huis. Verdrietig ging ik op de schone wc-bril zitten. De appel sneed ik zorgvuldig in acht stukken, maar het klokhuis van de appel in een voor de rest lege vuilniszak ontstemde me. Maar het feit dat niks anders leek irriteerde me eigenlijk het meeste. Het was de zure geur van mijn zweet die me, zoals altijd, herinnerde aan mijn vader. Voordat ik hem zag, rook ik hem altijd al op mijn eigen lijf. Hij moest in de buurt zijn. Met het mes nog in mijn hand liep ik naar buiten.

Omstanders verzamelden zich om ons heen op het plein voor mijn huis. Niemand wist wat er aan de hand was, ik wist zelf niet eens wat er aan de hand was. Hoe verwoed elke poging ook was, ik slaagde er niet in om hem te wissen. Zijn gebrek aan empathie had ik verward met de afwezigheid van een hart. Het bleef maar kloppen. Zijn verzwakte lichaam boog uiteindelijk wel voor mijn aanval, maar het was niet genoeg. Wanneer zou het mij lukken om de regie te nemen over deze situatie, dacht ik. ‘Wanneer was ik ooit goed genoeg,’ schreeuwde ik over het plein. Overweldigd door het verdriet dat ik nog nooit had toegelaten, schreeuwde ik een ononderbroken stroom van alle gedachten over het plein, maar vooral naar hem.

Gebogen over zijn lijf kwamen alle vragen die ik nog had naar boven, alle boosheid, al het verdriet, alle schaamte, alle angst. Er leek geen einde aan te komen. Seconden, minuten, dagen, weken, ik weet niet hoelang het duurde, maar de wonden werden van binnenuit geheeld. Langzaam veranderde de toon en het volume, blijdschap nam de overhand. Niet alleen mijn lijf, maar ook mijn gevoel en mijn woorden voelden van mij.

Precies daardoor gebeurde het ondenkbare. Na mijn laatste woorden volgden de zijne. Ik haatte het dat ik mijn vader miste wanneer hij net zijn laatste adem had uitgeblazen.

MARLEEN DE JONGE

De geboorte van mijn gekte

De meeste gekke mensen weten niet wanneer ze gek zijn geworden, maar ik weet het precies. De lijn die oerdegelijkheid scheidt van krankzinnigheid is dun. Zoals twee geliefdes die in balans blijven omdat ze elkaar elke dag precies even veel afstoten als aantrekken, maar weten dat elke dag van balans de laatste kan zijn.

Er hing een ongemak in me. Een vaag aura van ongemak, waarvan je niet weet of je de bron ervan echt kan vinden of dat het een permanent vleugje levensongemak is waar je mee moet leren leven. Ik zette een derde kop koffie en at een tweede portie kwark zo langzaam mogelijk op.

Ik had zin om te roken. Er is een sprookje waarin een prins een kikker kust en de kikker daardoor verandert in een prinses. Bij een sigaret is het volgens mij andersom: in gedachten is het een prinses, maar zodra je haar kust is het toch het dunne stokje teer en kanker waarvoor je al werd gewaarschuwd op de basisschool. De echte winst van een sigaret zit in de mogelijkheid van uitstel; de mogelijkheid om, zolang je die sigaret in je mond hebt, tussen het ene en het andere moment te zweven, nog heel even te ont-

kennen dat het volgende moment zal komen.

Ik wilde mijn sigaretten pakken. Gisteren had ik ook gerookt, maar daarna had ik het pakje zo achter de wasmachine gegooid dat ik er niet meer bij zou kunnen en mijn toekomstige zelf zou ontmoedigen. Met mijn hand opgevouwen als een krabbenklauwtje moest ik nu een scherpe hoek maken om in de ruimte tussen de achterkant van de wasmachine en de koelkast te komen. De ruimte was net kleiner dan de hoek die het gewricht kon maken, maar uiteindelijk stuwde ik het pakje omhoog. Ik haalde er twee sigaretten uit. De rest hield ik onder de kraan totdat ze doorweekt waren. Een sigaret smaakt nou eenmaal lekkerder, als het de laatste is.

We zouden gaan lunchen straks. Sofie, Sam en ik. Het café reserveerde ik; altijd met een à twee weken tussen twee afspraken; de volgende afspraak nooit op dezelfde weekdag als de vorige. Dat was mijn kunst: nauwkeurig gecontroleerde *laissez-faire*. Ik kende de verschillende elementen van onze lunchafspraken. Ik wist dat we in een rondje elkaars afgelopen week zouden bespreken; dat ik zou beginnen met de tekst 'met mij gaat het ook heel goed', ongeacht wat er was voorgevallen in de week; dat we het daarna zouden hebben over artistieke feestjes en dan over politiek; dat we luchtig en grappend – en net neerbuigend – zouden praten over rechtse ideeën die we niet begrepen en hoe de wereld een magische plek zou zijn als iedereen heil zag in ónze plannen. Ik wist dat ik ondertussen anekdotes zou vertellen en grapjes zou maken die ik de afgelopen dagen al

had bedacht, om te voorkomen dat ongemakkelijke stiltes mijn grijsheid zouden onthullen. Na een uur zouden we herhaaldelijk benadrukken hoe gezellig en waardevol onze afspraken waren. En daarna zou ik naar huis fietsen en misschien zou ik de föhn pakken om een van de natte sigaretten droog te blazen. Vandaag maakte alles wat ik al wist me een beetje misselijk.

Op de weg naar het café pauzeerde ik op mijn favoriete brug. Veel bruggen in Amsterdam hebben een mooie naam, maar deze heeft alleen een nummer: brug 246. Misschien komt dat doordat het er altijd knallend druk is en het dus niet iedereen favoriete brug is. Maar voor mij is het een van de twee plekken in de stad die ik echt leuk vind. De steeg achter mijn huis, omdat er geen mensen zijn. Brug 246, omdat er altijd zo veel mensen zijn dat niemand naar je omkijkt.

Op de middenstrook van de brug schelden mensen elkaar uit om verschillende redenen. De studenten die in hoog tempo naar de universiteit fietsen schelden de *young professionals* uit, omdat ze de snelheid van de tegemoetkomende elektrische fietsen die links afslaan richting de Zuidas niet goed inschatten. De auto die probeert in te halen scheldt de belerende fietser uit die principieel wijst naar de tekens op de grond: fietsstraat auto's te gast.

Op de stoep staan aan beide kanten toeristen die een tegenovergesteld beeld proberen vast te leggen foto's te maken: een romantisch beeld van kalme-

rende grachten, de Magere brug en verzakte grachtenpanden. Soms zette de fotograferende toerist per ongeluk een stap naar achter op het fietspad waardoor die net wel of net niet werd aangereden door een fietser die al jaren verkondigt dat ie het hélemaal gehad heeft met de Amsterdamse toerist.

Mijn fiets parkeerde ik tegen de balustrade en ik zette de muziek op mijn koptelefoon harder. Vaak wanneer ik op brug 246 stond en, met luide muziek op, keek naar de taferelen die zich voltrokken, gleden mijn gedachten af en beeldde ik me in dat ik geïnterviewd werd in een lang praatprogramma. Een programma waarin gasten werden uitgenodigd die zo interessant en ingenieus waren dat ze eindeloos narcistisch mochten mijmeren over hun levensfilosofie en gebaande pad naar dat moment. *'I had to see the absence of meaning to see meaning.'* Alles uit de lucht gegrepen – de vragen niet bestaand en de antwoorden uit ijle lucht verzonnen – maar ik wist dat mijn luisteraar nog nooit iets van zulke vernieuwende en literaire klasse had gehoord. *'No, I did not picture myself here, but now that I am here: I am no longer insecure of what I have to tell.'* Tussen de filosofieën en verlichte theorieën door maakte ik soepel grapjes. Altijd in het Engels, omdat mijn grootheidsbeelden niet stopten bij de landsgrenzen.

Het strijkkwartet van het Beatles-nummer 'Eleanor Rigby' trok me even terug naar de echte taferelen op brug 246. Ik voelde nog steeds die zweem van ongemak als van een opkomende ongesteldheid, dus ik zette de muziek harder zodat de strijkers door

mijn denkbeeldig uitstortende baarmoeder zouden rammen.

...aah look at all the lonely people!

Ik legde mijn hand op het zadel van mijn degelijke stadsfiets. Plotseling overwoog ik om de fiets in het water te gooien. Niet uit woede, maar omdat het voelde als een gooi naar vrijheid die ik móést maken. Ik zag het voor me als een flits van een alternatieve realiteit; ik zag mezelf de fiets vastpakken, omhoogtillen en achteloos laten vallen. Ik zou eerst goed kijken of er een boot aankwam, maar de grachten waren toch al leeg door het klassiek Nederlandse weer. Ik zou weglopen alsof er niets gebeurd was, zonder om te kijken, maar wetend dat alle andere mensen wel zouden omkijken.

...Eleanor Rigby picks up the rice in the church where a wedding has been lives in a dream...

Ook al verraste het idee me nauwelijks, de aantrekkingskracht was van een intensiteit die ik nooit had gevoeld. Ik had wel eens bedacht mijn borsten halverwege de weekopening op stage te laten zien, of mijn nieuwe iPhone 12 in de wc te gooien. Maar altijd kon ik na een paar seconden de regie weer in handen nemen.

...Father MacKenzie

Writing the words of a sermon that no one will hear...

Een deel van de aantrekkelijkheid van het idee was misschien vervlogen. Als het moest, dan moest het plotseling en onbegrijpelijk. Ik voelde met mijn handen de greep om mijn bagagedrager en het stuur, om te voelen hoe het zou zijn. Mijn vingers tintelden een beetje. Wat ben ik in godsnaam aan het doen? Ik bedacht me hoe ik morgen de fiets van mijn huisgenoot Lotus zou moeten lenen omdat ik wel naar de universiteit moest. Die was op vakantie, dus dat zou waarschijnlijk kunnen als ze de sleutel thuis had gelaten.

...all the lonely people

Terwijl de halen op de cello's wilder werden en de lofzang aan de eenzaamheid wanhopiger klonk, tilde ik de fiets een stukje op.

...all the lonely people

Het gewicht van het stuur zorgde ervoor dat het wiel steeds tegen de balustrade klapte en ik de fiets drie keer opnieuw moest kantelen. Mijn hart beukte door en mijn handen waren zo klam dat ze steeds een nieuwe grip moest zoeken op de fiets. Je doet alsof. Ik kon mezelf al niet meer uitstaan omdat ik voor de zoveelste keer iets probeerde te zijn wat ik niet was. Maar ik had een onvoorstelbare dorst; die fiets móést het water in.

Where do they all come from?

De ruisonderdrukking van mijn koptelefoon onderdrukte elk geluid dat er wel of niet was, maar terwijl ik de brug af liep dacht ik aan het schelden op de brug dat nu even moest zijn opgehouden en de toeristencamera's die misschien wel mijn kant op keerden.

Twee weken later vond ik een nieuwe fiets op Marktplaats. Aan mijn leven was wat dat betreft weinig veranderd. Ik had de fiets van Lotus geleend om de volgende dag naar de universiteit te gaan. Toch was alles veranderd, die dingen waarvan je al wist: ik kon ze niet meer ontkomen.

CHRIS KOK

Inbox Zero

Ik staar naar mijn scherm en mijn scherm staart terug.

Als ik niets doe, doet het scherm niets. Zo lang het scherm inactief blijft, zit ik stil. We zijn twee cow-boys, tegenover elkaar in het hete zand, handen zwevend naast de grip van hun wapens. Geen van beiden vertrekt de eerste spier.

Uit de speakers in het systeemplafond druipt muzak; een kunstmatige saxofoon solerend over een digitale ritmesectie. Nu en dan spreekt een vriendelijke vrouwenstem een holle frase uit, bedoeld om ons te motiveren.

‘Wie iets wil doen, vindt een manier. Wie niets wil doen, vindt een excuus.’

Het is niet per se dat ik werk wil ontwijken. Natuurlijk, niet werken is altijd beter dan wel werken. Maar dat is niet de reden voor deze impasse. De echte reden is dat ik klaar ben. Bijna klaar. Ik heb nog één mail te versturen, en dan zit mijn werk erop. Mijn inbox leeg, mijn to-do lijst afgevinkt. Alle neon gekleurde post-its die aan mijn monitor hingen zijn verwerkt, verfrommeld en in de papierbak gegooid. Zodra ik op VERZENDEN klik, is het gedaan. Dan kan ik gaan. En hoe erg het tussen deze vier muren ook is,

tussen de stoffige nepvarens en de warme stank van printers, vergeleken met hierbuiten is het een paradijs.

‘Succes is een reis, niet een bestemming.’

Een timer verschijnt in de hoek van het scherm en begint te lopen. Groene cijfers. Na tien seconden, oranje. Na twintig, rood. Ik beweeg doelloos mijn cursor over het scherm. Voeg een letter toe. Verwijder hem. De timer verdwijnt.

Ik dank God voor de wanden van mijn beige hok. Mijn kleine woestijn van inactiviteit in de enorme oase van doen. Niemand ziet me. Niet Liset, mijn baas, zwetend in haar eigen hok, een van glas. Niet mijn nieuwsgierige buurvrouw, met haar veel te heftige rouge en de valse wimpers waarvan er altijd eentje scheef hangt. En niet de constant bewegende camera’s, die hun best doen alles te vangen maar nooit met genoeg zijn.

Niet dat iets ervan me zal redden. Er moeten quota worden gehaald. Maandelijks. Wekelijks. Dagelijks.

Op mijn mok staat *‘Thank God It’s Friday’*. Ik denk aan weekenden. Ik denk aan avondjes uit naar stomme actiefilms. Ik denk aan pauzes voor toiletbezoek, langer dan nodig. Aan roddels bij de lunch, vlugge sigaretten in de regen onder een net te kleine overkapping. Ik denk aan vakantiedagen. Ik kijk naar het kussen in de hoek van mijn hokje en denk aan slapen in een bed.

‘Niet wat we hebben, maar wat ons blij maakt bepaalt onze overvloed.’

Ik houd de mok onder de koffietap op mijn bureau

en druk op de knop. De stroperige prut druppelt uit het tuitje. Het is smerig spul, maar je went eraan. De grijze klei waaruit elke maaltijd bestaat, daarentegen, krijg ik nog altijd met moeite door mijn strot.

De muzak stopt en er klinkt een zacht alarm. Vijf slagen van een elektronische gong. Het pavloviaanse zweet breekt me uit en ik mors koffie over mijn trillende hand. Voor een keer ben ik blij dat hij altijd lauw is.

Ik sta half op uit mijn stoel en gluur over de rand. Overal om mij heen zie ik mijn collega's hetzelfde doen. Boven de zee van kruinen verschijnt een jonge vrouw. Ik ken haar niet. Ze is te ver weg om de uitdrukking op haar gezicht te zien, maar ik kan me er iets bij voorstellen.

‘Ik dacht dat er meer was,’ roept ze. ‘Ik dacht...’

De grote deur naast mij schuift open en twee van hén stappen de werkvloer op. Hun gezichten zijn emotieloze maskers. Hun tred is identiek. Elke pas exact, geen overbodige beweging, geen enkele fout in de balans. Geruisloos gaan ze recht op hun doel af. De jonge vrouw.

‘Vergeet niet: je bent bijzonder.’

In mijn ooghoek zie ik Liset tevoorschijn komen. Voor haar geen ketting. Geen zichtbare, in elk geval. Ze kijkt even naar de vrouw, maar keert zich dan naar het raam toe. Het raam dat niet open kan. Aan de overkant staat een gebouw als het onze. Die staat al leeg. Barsten in de ramen. Klimop bedekt de muren; wortels breken langzaam het beton in brokken. Hier

en daar zijn grote delen weggevallen. Uit de wonden steken botten van staal.

Een van hen verwijdert de ketting van de enkel van de vrouw. De ander grijpt haar bij de armen. Samen slepen ze haar naar het gangpad. Het duo marcheert de vrouw naar de deur, ieder met een arm in hun ijzeren grip.

De vrouw blijft maar praten.

‘Er moet nog iets zijn. Iets te doen. Misschien kan ik iemand anders helpen. Mark, heb jij geen hulp nodig?’

De man die Mark heet wendt zich af.

De vrouw begint te huilen. Nu ze dichterbij komt herken ik het gezicht onder de tranen. Ze heet Anne, geloof ik. Nee, Hannah. Ze had een hond. Ooit heb ik foto’s gezien. Schattig beest. Ik denk aan mijn kat. Ik slik en focus me op Hannah.

Ze worstelt tegen de onwrikbare armen, probeert zich los te trekken. Ze gooit al haar schamele gewicht in de strijd. Een keer. Twee keer. Bij de derde keer trekt ze haar schouder uit de kom. Ze gilt het uit van de pijn en zakt in elkaar. Het duo sleept haar onverstoorbaar verder. Een vlaag van hitte golft over mijn huid en de koffie brandt als bijtend zuur in mijn maag.

Voordat Hannah door de deur verdwijnt, tussen snikken door, zegt ze een laatste ding.

‘Ik ben een nicht van het districtshoofd!’

Dit klinkt zo absurd dat ik moet lachen. Een enkele luide ‘Ha!’ breekt de achtergebleven stilte, en het hele kantoor kijkt in mijn richting.

Liset keert met gebogen hoofd terug naar haar hok. Met het geluid van rinkelende kettingen, zuchtende ergonomische bureaustoelen, van muisklikken en toetsen, gaan honderd mensen verder met hun werk. Het laatste werk dat zij niet kunnen. Wat niet valt te vatten in nullen en enen. Het is niet veel, maar het is iets.

Een snerpand alarm barst uit mijn computer. De timer is afgelopen, de cijfers bloedrood.

De deur gaat weer open en twee van hen misschien dezelfde, misschien andere stampen naar binnen. In paniek sla ik met mijn hand op het toetsenbord. Het alarm gaat door. Ik schud mijn muis, ram op de knoppen. Niets. Zo ver heb ik het nooit laten komen. Ik weet niet wat ik moet doen.

De twee komen dichterbij. Langs het hokje van Mark, die niet opstaat. Langs Liset, die in haar hokje blijft en zich heeft afgewend.

Mijn ogen vliegen over het scherm, op zoek naar iets, een pop-up, een kruisje, een knop.

Enkele hokjes verwijderd, nog.

Dan zie ik het. Onder de timer, in absurd kleine letters: HERVAT WERK JA/NEE.

Ze staan aan mijn zijde.

Ik leg mijn oog haast op het scherm en manoeuvreer de cursor naar het piepkleine JA-knopje.

Een onwrikbare hand grijpt mijn schouder vast.

Ik klik.

Even gebeurt er niets. Dan laat de hand los. Even kordaat als ze kwamen, vertrekken ze.

Ik blijf bevroren staan tot ik de deur hoor sluiten.

De muzak begint weer te spelen.

Mijn hele lichaam trilt. Met het zweet dat ik heb verloren kun je een emmer vullen. Mijn keel is uitgedroogd.

Ik laat me vallen in mijn stoel en neem een slok koffie. Beweeg doelloos mijn cursor over het scherm. Voeg een letter toe. Verwijder hem.

Ik denk aan jou. Aan je stem in mijn oor. Jouw huid op de mijne. Hoe je knort als je lacht.

‘Kijk niet achterom, dan zie je niet wat er voor je gebeurt.’

MEES KONINGSWIJK

Kijkdoos

De deur staat op een kier. Ze moeten hem niet goed in het slot hebben getrokken. Elke dag om dezelfde tijd laat het echtpaar Meijer samen hun mopshondje uit. Ik zie ze verderop in de straat lopen, maar iets houdt me tegen ze te roepen.

In de avond hoor ik vaak de gemoffelde geluiden van hun tv als we zitten te eten. De muren zijn dun in deze wijk. Soms groeten we elkaar op straat, zoals burens dat doen. Beleefd, maar afstandelijk. Als ik mijn dagelijkse avondwandeling door de buurt maak, houd ik vaak even stil voor hun huis. Ik zie meneer Meijer dan achter het raam in zijn oude groene fauteuil voor de tv zitten. Mevrouw Meijers achterhoofd steekt boven het raam uit. Ze leest tijdschriften op de bank, of maakt werkjes van macramé. Ik ben nog nooit bij ze binnen geweest, ook al woon ik hier al vier jaar. Op de woonkamer na heb ik geen idee hoe de binnenkant van het huis eruit ziet.

Ik blijf staan voor hun tuinhekje en kijk hoe het echtpaar gearmd de hoek omslaat. Daarna kijk ik over het betegelde pad naar de mahoniehouten voordeur. In de laklaag zie ik mijn uitgesmeerde weerspie-

geling. Het begin te miezeren. Het deert de Meijers niet. Elke dag, zelfde tijd. Met het mopshondje.

De deur kraakt uitdagend wanneer hij een stukje verder openwaait. Ik richt mijn ogen weer op de hoek van de straat en kijk daarna schichtig achterom. Niemand te bekennen. Een lege straat gehuld in grijze stilte.

Ik open het hekje en loop voorzichtig over het pad richting de voordeur. Nog even twijfel ik om de deur dicht te trekken, maar dan steek ik huiverig mijn hoofd door de kier, erop bedacht dat er misschien toch nog iemand binnen kan zijn.

‘Hallo,’ roep ik beklemd. Mijn hart bonkt in mijn borst.

Stilte.

Met trillende handen duw ik de deur wat verder open en stap snel naar binnen. Om geen vlekken te maken op het grijze tapijt, trek ik mijn schoenen uit. Mijn voeten worden omhelsd door de hoogpolige vezels in de gang. Veel aangenamer dan de hardhouten vloer die mijn vrouw moest en zou hebben.

Terwijl ik me op mijn tenen richting de woonkamer beweeg ruik ik de geur van bouillon. In de keuken staat een gietijzeren pan op een laag vuurtje. Ik til de deksel op en een wolk stoom vliegt me aan. Ik knijp mijn ogen dicht en wanneer ik ze weer open, is de wolk opgenomen door de ruimte. Mevrouw Meijer

heeft stovf vlees opstaan voor vanavond. De geuren van wortel en laurier vullen mijn neus. Het zijn de geuren van een warm huis op een koude dag.

Ik sluip verder. In de woonkamer hangt een aanwezig stilte. Het is de ruimte die ik altijd zie door het glas: de kijkdoos van de Meijers. Het leven dat het echtpaar hier leidt, intrigeert me. Elke keer dat ik naar binnen kijk leer ik een beetje meer over ze door de programma's die ze kijken, of het eten dat ze eten. Maar naar de dingen die ik echt wil weten moet ik blijven gissen. De gesprekken die ze voeren, de vertrouwde blikken die ze uitwisselen.

Ze zullen nooit weten dat ik binnen ben geweest. Ik ben ook niet van plan iets mee te nemen. Ik ben geen dief.

Terwijl ik geruisloos de trap op loop, denk ik aan mijn vrouw. Ze zit hiernaast. Toen ik wegging, gaf ze ons zoontje de borst terwijl ze zat te scrollen op Instagram. Door de ruit van de digitale wereld bij iemand naar binnen kijken is toch eigenlijk niet anders dan wat ik nu doe? Toegeven aan de behoefte om je heel even, ook al is het maar voor één foto of video lang te wentelen in het leven van een ander.

Het bed is netjes opgemaakt en de muren hangen vol met macraméwerken. Vlinders, wandkleden en droomvangers in allerlei vormen en kleuren. In het voorbijgaan laat ik mijn hand langs de stof glijden.

Mijn zoontje huilt veel. Als ik de tv van de Meijers bij ons binnen hoor, horen zij hem vast ook als ze 's nachts in dit bed liggen. Ik word al gek van zijn schelle gekrijs en hij is mijn eigen kind. Soms zou ik willen dat het bij ons thuis zo vredig was als aan deze kant van de muur.

Ik schrik van een plotselinge klap die scherp door de stilte snijdt. Zijn ze thuis? Shit, waar ben ik mee bezig? Waar moet ik me verstoppen? In paniek snel ik naar een ingebouwde kledingkast. Als ik mijn hand op de knop leg hoor ik nog een keer diezelfde klap, nu dichterbij. Ik blijf als verstijfd staan. Nog een keer de klap, nu zachter. Ik beseft dat het geluid uit de aangrenzende badkamer komt. Op mijn tenen sluip ik erheen en gluur om de hoek. Het badkamer-raam staat open en klapt nonchalant tegen het kozijn. Ik laat mijn ingehouden adem ontsnappen en sluit het raam.

Dan kom ik mijn reflectie tegen in de badkamerspiegel. Dit is waar meneer Meijer zich elke ochtend ontdoet van zijn stoppels. Terwijl ik het bloed nog door mijn oren hoor suizen pak ik de eu de cologne die op de wastafel staat en spuit er wat van in mijn nek. Een kruidige geur die me onverwacht meevoert naar vroeger. Het huis van mijn grootouders, karnemelk, oliebolle bakken in de tuin. Ik voel hoe mijn hartslag weer vertraagt.

In een la naast het bed vind ik mevrouw Meijers sieraden. Ik zie een parelketting die identiek lijkt aan een die mijn moeder ooit had. Ze is drie jaar geleden overleden. Ik vind het verdrietig dat ze mijn zoon nooit heeft gezien. Soms bel ik haar en spreek ik een voicemail in. Ik doe de ketting even om, maar zal hem zo heus weer terugleggen. Net als de herinnering aan mijn moeder. Even hou ik haar bij me en laat haar dan weer gaan.

Hoelang laat het echtpaar de hond normaal uit? Een kwartiertje misschien? Ik moet eigenlijk gaan.

In een volgende kamer stuit ik op een enorme installatie met modeltreinen. Mijn hart maakt een sprongetje. Als kind was ik dol op treinen. Ik laat het tinnen machinistje door mijn handen gaan. Misschien had ik ook wel machinist moeten worden. Meneer Meijer is met pensioen, dan kun je de hele dag met treinen spelen als je wilt.

Het is fris in de kamer. Ik sluit ook hier het raam en trek een cardigan aan die meneer Meijer over een stoel heeft gehangen.

Ik moet nu echt gaan.

De voordeur staat nog steeds op een kier. Ik trek snel mijn schoenen aan en steek mijn hoofd naar buiten om te kijken of er niemand op straat loopt. De miezer is nu regen. Iedereen schuilt binnen. Mijn vrouw zit

hiernaast, met mijn zoontje dat altijd huilt. Morgen moet ik weer naar werk.

Het geluid van voetstappen op de natte stoep doemt plots op. De tikkende nageltjes van een hond. Een vlaag van paniek giert door mijn lichaam en dan trekt een onzichtbare hand me aan de cardigan weer naar binnen. Ik sta op de deurmat en de verschillende scenario's schieten door mijn hoofd.

Mijn klamme handen doen het werk. Ze duwen de deur dicht en draaien hem vanbinnen op slot. Met mijn schoenen aan loop ik door de gang, ze laten afdrukken achter op het tapijt.

In de keuken blijf ik staan en adem een paar keer diep in door mijn neus en uit door mijn mond.

Ik trek kastjes open totdat ik een diep bord beschilderd met roze en blauwe bloemen vind. Met een soeplepel schep ik een grote portie stoofvlees op. Dan loop ik besluitvaardig naar de woonkamer.

Ik hoor het gemorrel aan de deur, de sleutel die niet wil draaien.

Mevrouw Meijer duikt ineen van de schrik wanneer onze blikken elkaar kruisen door het raam in de woonkamer. Dan knijpt ze haar ogen samen en zie ik de herkenning.

Haar mond beweegt, maar ik hoor geen woorden. Ze hebben blijkbaar dubbelglas, zelfs dat is hier beter. Dan doemt ook een doorweekte meneer Meijer op met in zijn kielzog het mopshondje. Hij kijkt met verbijstering zijn woonkamer in. Zijn ogen schieten heen en weer. Ze blijven even hangen op zijn cardigan en mevrouw Meijers parelketting.

Op mijn gemak laat ik me in de groene fauteuil zakken en neem een hap van de warme stoof. Hij is niet te warm, niet te koud, maar precies goed. In de stoel vind ik de afstandbediening. Om het bonzen op de ruit te overstemmen zet ik het volume van de tv vol aan.

In het huis naast me begint er een kind te jengelen. Ik zet mijn bril op die in de zak van mijn cardigan zit en gooi mijn voeten op de tafel.

LÚTSEN KOORNSTRA

De passagier

‘Waar gaat de reis heen, meneer Oosterberg?’

Ik moet lachen, niet om de hilariteit van die zin natuurlijk, maar uit pure opwinding. Nog geen uur geleden stond ik bij de autoverkoper en koos ik uit tientallen opties mijn stem uit. Nu klinkt die stem kraakhelder uit de speakers, Anna.

‘Zeg maar Stefan, hoor,’ antwoord ik, en ik geef het adres van je werk. ‘Hoe mag ik jou noemen?’

‘Dat mag je zelf bepalen, Stefan. Het is mijn doel, mijn enige doel zou je kunnen zeggen, om je veilig van A naar B te brengen. Al het andere, wat je dan ook maar nodig hebt, is volledig aan jou. Dat geldt dus ook voor mijn naam.’

Ik kies voor de naam Jakob, zo heette mijn kat vroeger, misschien herinner je je hem nog. Het is altijd makkelijker praten tegen een naam die je al kent.

‘Een prima keuze. De rit duurt ongeveer vijfenveertig minuten, geniet ervan.’

Jakob start de auto, of eigenlijk start hij zichzelf, de situatie overweldigt me. Langzaam rijdt ik de parkeerplaats van de autoverkoper af. Ik hoef helemaal niks te doen, Anna! Geloof me, je zult je ogen uitkijken straks.

Allereerst is er geen stuur: Jakob rijdt, zoals ik al

zei. Er is ook geen gaspedaal, geen rem, zelfs geen gordel. Aan de deuren zitten geen handvatten, ik hoef slechts te vragen en de deuren zullen open gaan. Met de rug van mijn hand glijd ik over de leren bekleding, daarna klop ik zachtjes op het dashboard, dat volledig bestaat uit LED-schermen. Het enige dat je nog uit oude auto's zou herkennen, zijn de spiegels. Ik heb ze niet nodig, maar het is fijn om achteruit te kunnen kijken.

Straks ga je het allemaal zien, Anna.

De hele rit blijf ik aan je denken. Ik denk aan hoe we als kind in dezelfde straat woonden, hoe jij op je achttiende het dorp verliet om te studeren, hoe ik je alleen nog zag als je bij je ouders langsging, en hoe mijn hart zich dan wekenlang met warmte vulde. Je zult je zo meteen misschien afvragen hoe ik aan het adres van je werk gekomen ben. Ik zal eerlijk antwoorden dat ik het toevallig online tegenkwam. Ik hoop dat je vooral oog hebt voor Jakob.

‘Misschien zijn het mijn zaken niet, Stefan. Maar zou het niet beter zijn om Anna pas na werktijd te verrassen, zodat ze meer tijd voor je heeft?’

‘Je herinnert je vast dat ik soms in mezelf praat, Anna. Ik doe het heus minder! Maar ik moet nog wennen dat er iemand meeluistert, vergeef me als ik teveel over je verteld heb. Toch denk ik dat Jakob een punt heeft.’

‘Je hebt gelijk. Anna is rond zessen klaar, rijd nog maar even door.’

Urenlang rijden we (zie je hoe ik al ‘we’ zeg?). Jakob praat ronduit, ik leer veel van hem, zelfs over deze omgeving, die ik zo goed dacht te kennen. Hij laat me nieuwe muziek horen alsof hij de hoezen zo uit mijn platencollectie trekt. Hij vraagt naar mijn jeugd en ik naar de zijne, hij antwoordt dat hij in de fabriek geboren is, en we lachen. Ik weet heus dat Jakob niet echt is, hij zit gevangen in de lak, het leer, het rubber, maar het vóélt niet zo, hij voelt niet minder echt dan de bakker op de hoek, dan mijn ouders, zelfs niet minder echt dan jij.

Voor de tweede keer rijden we de stad in. In de grote ramen van de kantoorpanden begint onze weerspiegeling het langzaam af te leggen tegen het kunstlicht dat vanuit de recepties schijnt. De schemering valt, over zo’n twintig minuten zit je shift erop.

Achter de struiken vang ik een eerste glimp op van je werk, het immer imponerende, spierwitte gebouwencomplex. Een paar dikke regendruppels spat-ten uiteen op het raam, Jakob veegt ze snel weg en spreekt me dan toe. ‘Het is al donker en het weer werkt beslist niet mee. Weet je zeker dat dit het juiste moment is om Anna te bezoeken?’

Zelden zag ik meer sterren dan nu. Ergens in de verte glijdt de hemel over in de zee, ik zie alleen niet precies waar. Het is zondagavond, we zijn al ruim twee dagen onderweg. Natuurlijk, ik heb momenten van honger gekend, maar zoals Jakob al voorspelde, ebben deze net zo gauw weer weg. Van de vele hazenslaapjes knap ik zichtbaar op, meent Jakob. Het wordt alweer vloed.

Jakob heeft me gezegd dat we morgen rond het middaguur bij je zijn. Ook al ben je nog zo nuchter, je zult het toch met me eens zijn, dat de maandag zich symbolisch goed leent voor een nieuwe start.

‘We kunnen Anna gewoon thuis ophalen,’ zeg ik.

‘Dat scheelt je in ieder geval een uitleg over haar werkadres.’ Jakob plaagt me soms. Hij vervolgt: ‘De weersverwachting is goed, dat wil zeggen, het blijft droog. Warm wordt het echter niet. Ik kan me niet aan de gedachte onttrekken dat een liefdesverklaring in de vorst misschien niet de meest gunstige is.’

Ik blijf even stil, hopend op een zinvolle gedachte. Ik wil niets liever dan je zien, Anna, je weet niet half hoe graag ik dat wil! Toch aarzel ik, en tenslotte vraag ik: ‘Wat zou jij doen, Jakob?’

‘In de winter zijn mensen altijd een beetje huiverig voor verandering, Stefan. Het is juist de lente die aan verandering zijn bestaansrecht ontleent. Ik zou een paar maanden wachten.’

Zo gaat het steeds: ik bedenk iets en Jakob kneedt het tot een betere gedachte.

Wegen kronkelen zich om de dagen heen, de zon komt op in de lente en gaat onder in de herfst. Tijd heeft zich als een woestijn voor me uitgestrekt en ik rijd er dwars doorheen. Ik heb een ongelofelijke dorst, mijn lippen zijn gescheurd, de korsten schuiven als tektonische platen over elkaar heen, maar ik verroer me niet.

Hier, in deze kleine afgesloten ruimte, met deuren zonder handvatten, heb ik de wereld voor het grijp-

pen. Ik bekijk haar van achter glas, maar ik zie alles. Ik rijd dagenlang in de felle zon, maar ik verbrand niet. Ik laat ramen gesloten, maar ik voel de wind door mijn haren en ik ruik het vers gemaaid gras, de regen op verhit asfalt, de koeien langs de kant van de weg, de papieren offers met wierook op de stoepjes. Ik doe niets, maar ik leef.

Gauw zul je me zien, Anna.

Ik schrik wakker van mijn eigen gesnurk (het komt door die zithouding). Mijn hele lichaam doet pijn, alsof het zich tot één grote spier heeft samengeknepen. Ik bekijk mijn handen, maar dat zijn mijn handen toch helemaal niet! Vlug leun ik naar links, zodat ik mezelf in de zijspiegel kan bekijken. In mijn rood doorlopen ogen vind ik nog een laatste restje blauw, de ogen zoals ik ze ooit zag, zoals jij ze ook gezien hebt. Om mijn ogen liggen diepe groeven, mijn gemarmerde huid hangt als versleten behang aan mijn gezicht. Ik heb een flinke baard, het kon dus toch nog, maar mijn schedel glimt in de zon. Waar zijn mijn haren gebleven? Ik buig voorover, mijn armerug laat het nauwelijks toe, en ik zie ze liggen, grijze haartjes, als een mikadospel tussen mijn voeten. Ik kijk omhoog, een bergtop wijst de weg, bovenop ligt sneeuw.

‘Hoelang rijden we al, Jakob?’ vraag ik slaperig, mijn stem klinkt niet als de mijne.

‘Goedemorgen, Stefan. Heb je goed geslapen? We zijn nu bijna dertig jaar onderweg.’

Je zou misschien denken dat ik overeind spring,

Anna, maar ik verrek geen spier. Dertig jaar, hoe is dat nou in godsnaam mogelijk. Gapend zeg ik: ‘Hoe ver is het naar Anna?’

‘Een kleine twee weken, als er geen gekke dingen gebeuren.’

Ik moet toegeven dat ik de laatste tijd minder aan je gedacht heb, Anna. Een echte verklaring heb ik daar niet voor, ik heb het druk gehad, denk ik. Maar je hebt gelijk als je zegt dat de mens niet over eeuwig geduld beschikt. Misschien bestaat er wel geen perfect moment of misschien ligt het al ver achter ons.

‘Ik kan geen twee weken wachten. We moeten haar bellen. Ik heb haar nummer altijd bewaard.’

‘Ik denk dat een persoonlijke ontmoeting beter is, Stefan.’

‘Ik wil dat je haar nu belt, Jakob. Nu meteen.’

De stilte tussen de beltonen lijkt steeds langer te duren. We zijn de boomgrens gepasseerd, de afgrond is steil en verre van vergevingsgezind. Het duurt een eeuwigheid voor je opneemt en je naam noemt. Je stem klinkt nog precies als toen, je bent het echt. Een ogenblik ben ik volledig gewichtloos, ik zweef in de tijd, de lucht is strakblauw. Dan verschijnen de bomen, de schuine daken, de geiten en smalle paadjes, alles komt razendsnel dichterbij.

ELISE KUIT

De Moeder, De Zoon en de Verse Appeltaart

1.

Het spekvet op het hakblok had dezelfde kleur als Jeannes bovenarm. Sandra keek hoe haar bazin dunne reepjes afsneed, ze sisten in de koekenpan. De walm vermengde zich met de hitte in het keukentje.

‘Maar San, hoeveel jaar heeft Batu dan gezeten?’

Sandra trok aan haar sigaret, haar afgekloven nagels waren geel.

‘De helft. Goed gedrag, staat allemaal in die brief.’

Sandra staarde naar een schimmelplek op het plafond.

‘Als ik niet wil dat mijn zoon weer bij mij komt wonen, dan moet een advocaat bezwaar...’

‘Een ad-vo-caat?’

Jeanne gromde, haar armvlees lilde.

‘Als alleenstaande moeder heb je maar te slikken wat de hoge heren beslissen. Maak de appels voor de taart eens schoon. Heb je het menubord op het terras gezet?’

Sandra knikte en pakte de emmer met appels uit het steegje. Op de achtergrond klonk het geruis van de Route du Soleil.

‘Ik blijf zijn moeder.’ Ze klonk hees.

‘Dat je het uit je strot krijgt na wat hij met dat meisje...’ Jeannes onderkin rilde.

Het belletje boven de restaurantdeur rinkelde. Een Duits gezin wilde op het terras lunchen.

2.

De ergste hitte was geweken, Sandra had de parasols ingeklapt en nam de terrastafels af, druppels spatten op haar T-shirt. De vaste jongens zaten in een kring van plastic stoeltjes, halve liters rustten op hun buiken.

‘Hé schatje!’

Pépé was de automonteur van het dorp, een man met kolenschoppen als handen. Op dronken avonden zaten die handen vaak onder Sandra’s topje. Sandra liet hem begaan, ze vond eenzaamheid erger dan motorolie op haar tepels.

‘Ga je een *wet t-shirt contest* houden?’ Pépé stak zijn wijsvingers omhoog voor zijn borst.

‘Coucou: Sandra’s tietjes!’

De mannen grinnikten, Sandra voelde hun ogen op haar huid.

‘Of eigenlijk...’ Pépé liet zijn vingers tot zijn knieën zakken, ‘is dit meer in de buurt.’

De kerkmuur weerkaatste hun vette lach. Jeanne schommelde met een plateau het terras op.

‘P’tit Pépé, zo’n grote bek! Gelukkig vallen alle meisje nog steeds voor jou in katzwijn... van je lijfgeur.’

De mannen joelden, ook Sandra lachte.

Pépé plantte haar op zijn schoot.

‘Pas maar op, moedertje, want wie moet je straks anders beschermen tegen dat beest van een zoon van je?’

Sandra duwde haar billen tegen zijn kruis, vanavond was Pépé van haar.

3.

Sandra woonde een eindje buiten het dorp. Haar tuin was verwilderd, een roos woekerde over het dak. Sinds haar Dimi was overleden, liet ze de natuur haar gang gaan. Dimi had van strak gehouden. Een gazon was hem natuur genoeg. Dimi onderhield het gras militaristisch. Elke week maaide hij zich in het zweet, stak de randen af, zaaide hij de kale plekken bij. Hun gras was groener dan bij de burens. Het bloed van Batu’s vriendinnetje had er donker tegen afgestoken. De dag na het proces goot Sandra bleek over het gazon. De dorpelingen spraken er schande van. Jeanne had haar schouders opgehaald toen Sandra daarover klaagde.

Sandra wist dat Jeanne andere zorgen had. Haar restaurant draaide steeds slechter. Tijdens de rechtszaak zat het elke dag vol. Verslaggevers en camera-ploegen uit het hele land streken neer in het dorp en lieten de kassa rinkelen. Ongelofelijk wat dat journaal kon zuipen.

Na het vonnis werd het stiller dan ooit. Alleen toeristen, mensen die het niet konden weten, stopten nog. Pas na een jaar verschenen de vaste jongens weer. Schoorvoetend weliswaar, maar waar konden ze anders heen? Sandra was blij ze terug te zien.

4.

Het seizoen liep op zijn einde, het geruis van de Route du Soleil was bijna niet meer hoorbaar. Overdag was er alleen Loïc, op zijn vaste plek op het terras.

‘Gepensioneerd *gendarme*, zo heb ik ze het liefst. Niemand meer om te commanderen, maar met een dik staatspensioen en een droge keel.’

Sandra had het Jeanne zo vaak tegen de vaste jongens horen zeggen. Dan wees Jeanne met haar duim naar Loïc, die elke dag om tien uur bij de bar verscheen. Loïc was betrouwbaarder dan de kerkklok.

‘Sandra, nog één.’

Loïc's stem was zacht maar autoritair. Ze zette het glas op zijn tafeltje en begon appels voor de *tarte tatin* schoon te maken.

‘Batu komt deze week vrij, *non*?’

Sandra stak de vlijmscherpe appelboor in een goudreinet.

‘Sandra?’

Sandra krabde aan de korsten op haar armen, psoriasis, de dokter noemde haar een typische stresspatiënt.

‘Ja, Loïc. Deze vrijdag.’

‘Ik zal blij zijn de jongen eindelijk weer te zien.’

Sandra stak zwijgend de appelboor in een nieuwe reinet, sap druppelde op haar schoen.

5.

Dimi was wat de dorpelingen menselijk wrakhout noemden. Hij spoelde aan voor werk in de fabriek en bleef haken aan een vrouw. Dimi was elke dag te

vinden in Jeannes bar. Als innemer met een gouden vingertje werd hij al snel op handen gedragen door de vaste jongens. Ze zagen met plezier hoe de toen nog ranke Jeanne verliefde blikken wisselde met de gulle nieuwkomer. De schok was dan ook groot toen Sandra haar verloving met Dimi aankondigde. Wat moest hun vriend met dat scharminkel? Alle jongens wisten Sandra te vinden als de nood hoog was, wie had er niet op een eenzame zaterdagavond in het steegje gestaan? Maar als je Jeanne kon krijgen? De jongens haalden hun schouders op en dronken op het prille geluk. Ze hieven opnieuw het glas toen krap negen maanden later Sandra hun zoontje Batu kwam laten zien. Als kersverse vader gaf Dimi nog meer rondjes, en daarom knepen alle jongens een oogje toe als Jeanne met hun vriend in het steegje verdween.

Loïc stond in die jaren vaak op Sandra's stoep, gebeld door ongeruste burens. Sandra die krijsend Dimi's kleren uit het raam gooide, Batu hongerig in zijn wiegje, Dimi bij Jeanne aan de toog. Loïc liep uren met Batu op zijn arm door het huis, zorgde dat het kind wat at. Toen de jongen groter werd nam Loïc hem soms mee op zijn rondes.

Batu vertelde Loïc alles. Dat hij bij de gendarmes wilde later, met een vlindermes onder zijn kussen sliep, smoorverliefd was op zijn buurmeisje.

6.

Het was Loïc geweest die Batu had gearresteerd. Dimi had gebeld en gesmeekt of de gendarme alleen wilde komen. Nooit zou Loïc vergeten wat hij die dag

gezien had. Het bloed zat door de hele keuken, een grote plas lag voor de oven. Het buurmeisje vond Loïc in de tuin, op het gazon. Haar keel was doorgesneden, haar ogen uitgestoken. Batu wiegde haar in zijn armen, zijn jongenslijf rood van het bloed.

Zonder handboeien zette Loïc Batu in het politiebussen. Binnen pakte hij wat kleren, de geur in het huis verwarde Loïc. Een mix van gestold bloed en vers gebakken appeltaart, hij proefde het op zijn tong.

7.

De media maakten van Batu een beest. Hoe meer zij tierden, hoe stiller Batu werd. De dorpelingen zagen zijn zwijgen als schuldbekentenis, lang voor de rechter hadden zij hun oordeel al geveld. Loïc had als gendarme altijd vertrouwd op zijn onderbuikgevoel, en dat pleitte Batu vrij. Maar na zijn eerste blauwe oog zweeg ook Loïc. Het jaar erop ging hij met vervroegd pensioen.

Het moordwapen werd nooit gevonden. Men vermoedde dat Batu haar keel had doorgesneden met het vlindermes dat in zijn kamer was gevonden. De patholoog getuigde op het proces dat het meisje was bezweken aan verwondingen aan haar hersenen, toegediend via haar oogkassen met een buitengewoon scherp voorwerp. Cilindervormig, aldus de patholoog.

Batu kreeg tien jaar. Na de rechtszaak liep het dorp leeg en zoop Dimi zich dood. Sandra bleef werken bij Jeanne, voornamelijk achter in het keukentje, af-

wassen en appels schoonmaken. Veel meer was er niet te doen.

De uren dat Loïc niet in de bar was, ploos hij het moorddossier uit. De politieverhoren van Sandra en Dimi waren haastwerk geweest, ze hadden immers hun dader al. Slechts één zinnetje in Dimi's dossier liet Loïc niet los: 'Onze Batu wilde mee naar Parijs met dat meisje, dat kon Sandra gewoon niet verkroppen.'

Het hield Loïc 's nachts uit zijn slaap.

8.

Het was Pépé die Batu als eerste herkende, maar alleen Loïc liep op de jongeman af en omarmde hem stevig. Batu was magerder geworden, Loïc zag diepe groeven rond zijn mond.

'He gore flikkers!' Pépé's stem vulde het café.

'Ga lekker neuken, Batu zal wel weten hoe, na al die jaren op de Anale Academie!'

De mannen brulden, bierglazen sneuvelden, Jeanne suste de boel met een rondje van het huis. Loïc zag hoe Sandra stillletjes uit het keukentje tevoorschijn kwam en op haar zoon afliep. Voorzichtig omhelsde ze Batu, haar appelboor nog in haar hand. Batu keek over zijn moeders schouder naar zijn oude vriend.

'Het bloed rook naar appeltaart.'

Loïc knikte. Hij wist precies wat Batu bedoelde.

AUKE DE LEEUW

Doodstil

Doodstil, het is doodstil. Maar toch gebeurt er van alles. Ik durf mijn ogen niet open te doen, totdat ik plots een hand op mijn schouder voel. Ik word heen en weer geschud, maar houd mijn ogen dicht en klamp me vast aan mijn geweer. Ik ben te bang. Ik voel mijn eigen benen niet, en durf niet te kijken. Een piep begint op te komen in mijn oren en alles om me heen trilt. Door de piep heen begin ik langzaam een stem te horen.

‘Jakob!’

‘Jakob, sta op, we moeten hier echt weg!’

Ik herken de stem, dat is Jeroen.

‘Jakob, we moeten gaan, nu!’

Terwijl Jeroen me heen en weer schudt, doe ik mijn ogen open en kijk ik hem aan. Zijn hele gezicht zit onder de modder, maar zijn krullen zijn nog te zien. Ik kijk snel naar mijn benen. Wat een opluchting, ze zitten er nog aan.

‘Jakob, kom op, nu gaan staan! Anders ga ik zonder je!’

Ik kijk naar Jeroen en beseft dat we echt moeten vertrekken. Zonder enig besef van waar ik ben, sta ik op en ren ik direct achter Jeroen aan. Om me heen hoor ik vrienden schreeuwen van de pijn. De bommen

die net nog overeind stonden, liggen nu als lange barricades op de grond. De sneeuw weerkaatst het felle zonlicht en glinstert op de grond. We rennen gebukt langs de omgevallen bomen, totdat Jeroen plots stopt. Ik kijk over de schouder van Jeroen en zie zijn broer Boris liggen. Boris heeft zijn ogen dicht.

‘Boris! Boris, doe je ogen open!’ roept Jeroen.

Jeroen en ik gaan naast Boris liggen, terwijl de kogels om ons heen vliegen. Ik leg mijn vinger in de nek van Boris. Ik voel niks kloppen. Ik wil het niet geloven, en leg mijn vinger snel aan de andere kant. Weer voel ik niks. Ik kijk Jeroen aan.

‘Jeroen, ik voel ni...’

Ineens wordt mijn vinger weggedrukt, of was dat de grond die trilde? Ik leg twee vingers strak tegen zijn halsslagader aan en wacht even. Alle geluiden om mij heen lijken te dempen en ik sluit mijn ogen. Ik houd mijn adem in en voel niks meer, behalve het topje van mijn wijs- en ringvinger. Ja! Ik voel zijn hartslag, deze keer weet ik het zeker. Ik open mijn ogen en schreeuw naar Boris.

‘Boris! Kan je mij horen?! Boris, alsjeblieft, doe je ogen open!’

Boris’ ogen gaan niet open, maar ik zie zijn vinger bewegen in de sneeuw. Genoeg reden voor ons om hem mee te nemen. Jeroen kijkt al om zich heen waar we naartoe kunnen.

‘Jakob, jij pakt straks het geweer van mijn broertje en die van mij. Ik til Boris over mijn schouder en dan rennen we naar die bomen.’

Jeroen wijst naar de grote dennen die nog overeind staan onderaan een helling. Het is ongeveer honderd meter lopen denk ik. Ik kijk over de helling en zie niet veel beschutting. We moeten dus aan een stuk door. Ik hang de geweren van Boris en Jeroen om mijn schouder en controleer mijn eigen geweer.

‘Jakob, ben je er klaar voor?’

Ik knik instemmend. Jeroen knielt op de grond en ik trek Boris op de rug van Jeroen.

‘NU!’ schreeuwt Jeroen.

Ik begin de helling af te rennen. Ik kijk naar rechts en zie enkele dennen omvallen. Snel kijk ik weer vooruit, de dennen voor ons lijken nog niet echt dichterbij te komen. Dan herinner ik me ineens hoe we vroeger de trap af renden in het huis van Jeroen en Boris. Ze hadden een hele lange trap, waardoor de grond ook nooit dichterbij leek te komen. Voordat we die trap af renden, hadden we boven op de kamer van Jeroen oorlogje gespeeld. Wie het eerste in de veilige zone was, een wit tapijt in de woonkamer, die had gewonnen. Boris was de kleinste van ons drie, dus die delfde hier vaak het onderspit. We denderden de trap af met veel kabaal, waarbij Boris altijd moest lachen. Ook als hij als laatste aankwam op het tapijt, had hij een brede glimlach op zijn gezicht. De krullen van Boris gingen op en neer als hij moest lachen. Als ik op het witte tapijt lag en zijn krullen zag dansen, dan wist ik dat ik veilig was.

Ik moet even lachen, maar die lach verdwijnt snel. Ik kijk vooruit en zie dat de dennen dichtbij zijn. Het gelach van Boris ontbreekt nu, maar ik weet zeker dat Jeroen ook aan de trap denkt. Die sneeuw onder de dennen voor ons, dat is het witte tapijt van de woonkamer. Daar zijn we veilig. Ik kijk snel achterom en zie dat Jeroen een paar meter achter mij loopt. De krullen van Boris en Jeroen gaan wel op en neer, maar niemand lacht. Ik kijk naar voren en zie dat we er bijna zijn. Nog een paar meter, ik ren het laatste stukje extra hard en duik onder de dennen. Jeroen duikt met Boris op zijn rug naast mij neer. Het is even doodstil. Ik kijk omhoog door de dennen en het voelt alsof ik in de woonkamer van Jeroen en Boris op de grond lig, alsof ik op het zachte witte tapijt lig en er even niks aan de hand is.

Ik kijk naar Jeroen en Boris. Boris heeft zijn ogen niet open, maar zijn vingers bewegen. Ik zie dat Jeroen bang is, bang om zijn kleine broer te verliezen. Ik zie dat Jeroen mij aankijkt.

‘Jakob, we moeten weer verder. Het is hier niet veilig voor ons, we moeten ons zo snel mogelijk terugtrekken.’

‘Waar gaan we naartoe?’

‘Ik denk dat als we dit bos uit lopen, we op dat pad komen dat we zijn overgestoken toen we deze kant op liepen. Als we daar zijn, kijken we hoe we verder lopen.’

‘Til jij Boris weer, of moet ik hem even tillen?’

‘Het is mijn kleine broertje, ik draag hem. Als jij

onze geweren draagt, dan loop ik achter je aan.'

Ik kijk Jeroen aan en zie een traan over zijn wang rollen. Ik heb nog nooit een traan gezien bij Jeroen, dat deed hij simpelweg niet. Ik voel ook een traan over mijn wang rollen. Jeroen kijkt mij aan en trekt mij naar zich toe.

'Het gaat ons lukken, Jakob, echt waar. Kom op, we gaan.'

Jeroen knijpt stevig in mijn schouder en ik in die van hem. We vegen onze tranen weg en tillen Boris op de rug van Jeroen.

Ik kijk omhoog door de dennen, de zon verschijnt achter de wolken. De sneeuw om ons heen glinstert en ik krijg het gevoel alsof we echt veilig zijn. Veilig op het witte tapijt, waar niemand je iets kon maken. Ik kijk Jeroen aan en hij glimlacht. Hij heeft gelijk, we gaan het halen. Ik kijk vooruit en begin met lopen. De sneeuw kraakt onder mijn voeten. Ik zie het witte landschap voor me onder de dennen. In de verte hoor ik een grote knal, maar hier is het stil. Ik kijk Jeroen aan en zie dat zijn ogen glinsteren. Terwijl ik naar hem kijk, wordt de sneeuw ineens erg fel weerkaatst. Ik word verblind door de felle witte kleur. Ik zie Jeroen links van me staan met Boris aan zijn zijde. Ze glimlachen naar me. Het is doodstil.

NELSON MORUS

Kikker

Sasha doet de voordeur voor me open. ‘Hij is boven aan het slapen,’ zegt ze zachtjes. Vanuit de kou treed ik het halletje binnen. Ze incasseert mijn zoen met haar rechteroor. De tochtstrip geeuwt, de deur klikt in het slot.

Ze heeft me opgebeld omdat er iets was met Steven. Dat het dringend was, verstond ik aan de telefoon. Ik heb geen vragen gesteld en ben meteen gekomen. Steven heeft nooit veel vrienden gehad. Hij is een lieve man, maar nogal eenzelve. Viktor, die getuige was op het huwelijk van Sasha en Steven, is enkele maanden geleden overleden aan maagkanker. Dat maakt mij op dit moment de beste vriend van Steven.

In de woonkamer zitten hun dochters op de sofa naar een tablet te kijken. Er klinkt een lachband. Ik zeg hen gedag en gebruik daarbij hun namen. Daar oefen ik op voordat ik mijn vrienden bezoek. Ik zeg de namen van hun kinderen een paar keer luidop in de auto, zodat die als vanzelfsprekend van mijn tong rollen zodra ik de kinderen zie. De oudste dochter is vijf, denk ik, en kijkt niet op van het scherm. De jongste dochter is drie en staart me doordringend aan. Ik krijg een beetje kippenvel op mijn onderarmen en forceer een glimlach.

Ik heb Steven nooit anders gekend dan chronisch overwerkt. Hij coördineert de dagelijkse werking van een opvangtehuis voor jongeren met ernstige gezinsproblemen. Ik dacht dat hij ondertussen gewend was geraakt aan de verhalen over kindermisbruik uit de monden van de slachtoffers, de getraumatiseerde jongeren die elkaar te lijf gaan met keukenmes- sen of schuimbekkend op de badkamervloer hun god vervloeken. De wachtdiensten, de nachtdiensten, het weekendwerk.

We installeren ons in de keuken naast de warm- testraller. Sasha legt uit dat de centrale verwarming maar op half vermogen werkt. 'Er zijn al verschil- lende vakmannen langs geweest maar geen enkele heeft de oorzaak van het probleem kunnen achter- halen.' Ze legt chocoladekoekjes op een bord, vult de waterkoker en zet hem aan. Ik vraag me af of kinde- ren minder akelig worden als je ze zelf hebt rondlo- pen.

Sasha leunt met haar zachte heupen tegen het aanrecht en komt ter zake. 'Aanvankelijk dacht ik dat hij een affaire had.'

Het woord 'affaire' doet een kooltje opglorie in mijn borstkas. Wat Sasha en ik hebben gehad kan je geen affaire noemen. Een affaire vereist duur en in- tentie, voorbedachten rade. Wat wij hadden was een oprisping, een stuiptrekking, een poging een vlin- der te beschermen tegen de vraatzucht van een vogel door hem te vangen in de kom van twee handen.

'Wij?' zeg ik.

'Hij,' zegt Sasha. Ze werpt een vluchtige blik op

haar kinderen, die nog steeds in de sofa hangen. ‘Ík dacht dat híj een affaire had. Op een gegeven moment was de filter van onze zwemvijver verstopt. Een van zijn sokken zat erin vast.’

Ik neem een koekje van het bord. De waterkoker maakt een tokgeluid.

‘Lang verhaal kort,’ zegt Sasha, ‘hij heeft geen affaire. Hij denkt dat hij een kikker is.’ Ze vult twee mokken met heet water.

‘Sorry, wat?’

‘Welke thee?’

‘Earl Grey alsjeblieft.’

‘Hebben we niet denk ik.’ Ze rommelt in de voorraadkast.

‘Munt dan.’

‘Wacht, toch wel.’ Ze doet een theezakje in elke mok, zet de mokken op tafel en gaat zitten. ‘Een kikker. Hij denkt... Hij beweert dat hij een kikker is die gevangen zit in het lichaam van een mens.’

Ik knik begrijpend. Net wat een echte vriend zou doen.

‘Zit niet zo te knikken, Nelson, ik weet hoe het klinkt. Het is gewoon krankzinnig. Ik weet niet meer wat ik moet doen. Als ik hem vraag waarom onze lakens nat zijn, beweert hij van niets te weten, maar onze muren zijn van karton. Ik hoor hem huilen door het hele huis. Het klinkt alsof hij steengruis probeert uit te braken.’

Sasha omklemt haar mok met beide handen. Ik zoek naar duiding in de poriën van haar handrug, de pezen die haar vingers aansturen, in het blauwe

schijnsel van haar aderen. Ik zoek een uitleg in het pluizige kasjmier van haar trui, de grove steek van haar sjaal, in haar grijsgroene ogen die steun zoeken in de mijne.

‘Sasha, Jezus...’ is het enige dat ik kan uitbrengen.

Sinds wanneer praten Steven en ik niet meer met elkaar? Hebben we eigenlijk ooit echt gepraat? Mijn vrienden – meervoud, want Steven is niet de eerste – barsten in de beslotenheid van hun woning in hui- len uit, en ik moet het vernemen van hun partners. We denken dat we elkaar kennen omdat we elk jaar samen op vakantie gaan, maar we blijken volstreckte vreemden voor elkaar.

De jongste dochter joelt vanuit de woonkamer: ‘Papa is een slang!’

Sasha springt recht en haast zich naar de woonkamer met mij in haar kielzog. Het meisje tikt met een minivvingertje tegen het glas van het schuifraam. ‘Kijk!’ De oudste komt er ook bij staan. Ze schuift een plakkerige hand in de mijne.

Steven ligt in de achtertuin, in het gras naast de zwembijver, te kronkelen als een regenworm. Hij heeft een nat T-shirt over zijn hoofd waarvan hij zich probeert te bevrijden. Voor de rest is hij naakt.

‘Steven,’ gilt Sasha. Ze gooit het schuifraam open en rent de tuin in. Ik ren haar achterna en begrijp dat het nu aan mij is.

Aangekomen bij Steven grijp ik het T-shirt vast en ruk ik het over zijn hoofd. Steven hapt naar adem met gesloten ogen. Na een paar gulzige teugen draait hij zich van ons weg en krult hij zich op in foetus-

houding. Zijn ribbenkast gaat op en neer.

‘Papa is oké,’ zegt Sasha. ‘Papa heeft zich verslikt. Papa is oké.’ Haar stem breekt. De kindjes zijn doodstil.

Ik zak neer op mijn knieën in het zompige gras, aarzel even, en streel zijn schouder. Zijn tengere bovenlichaam is bedekt met kippenvel.

‘Steven?’ zeg ik. ‘Makker, het is Nelson.’

Achter me hoor ik Sasha gedempt snikken. ‘Kom,’ zegt ze, ‘we gaan eens kijken of we lekker warme kleren kunnen vinden voor papa.’ Ze gaat naar binnen met de kinderen.

Steven reageert niet, hij ligt rillend in het gras. Voorzichtig reik ik onder zijn hoofd. Ik zeg zijn naam nog een paar keer als een mantra, om mezelf moed in te praten. Dan neem ik mijn vriend stevig vast en trek ik zijn hoofd en schouders in mijn schoot. Hij laat het toe, zijn lichaam verslapt. Een nestje vochtig buikhaar verbergt zijn moederlijke lijn. Overtollige voorhuid verbergt zijn verschrompelde geslacht. Overal steken knokels en pezen uit, alsof iemand onder dat vel naar een uitweg tast.

‘Hela, makker, we dachten dat je aan het slapen was.’

Hij draait zijn hoofd naar mijn buik en kruipt dicht tegen me aan. ‘De lucht in onze slaapkamer is zo droog,’ zegt hij in mijn trui. ‘Mijn huid heeft water nodig.’

Ik ga met mijn vingers door zijn haar en vermijd de kalende plek op zijn achterhoofd. ‘Waarom neem je niet gewoon een bad? Een lekker warm bad. Zal ik

aan Sasha vragen om een bad te laten vollopen?)

Hij mompelt: 'Wat denk je dat er gebeurt als je een koudbloedig wezen in een warm bad stopt?'

Sasha is terug met handdoeken en warme kleren. Samen drogen we Steven af en helpen we hem met aankleden. De kinderen kijken toe vanachter het raam. Het dorre riet aan de rand van de zwembijver wuift uitnodigend. Steven zet zich op zijn hurken. Ik ga tussen hem en de zwembijver in staan en trek een grijze capuchontrui over zijn hoofd.

'Soms vraag ik me af waar de tijd ons naartoe brengt,' zegt hij, 'en of de bestemming het wachten waard is. Maar het leven... Het leven is biologisch afbreekbaar.'

Plots begint zijn hele lichaam te schokken. Ik denk dat hij een aanval heeft, dat hij geen lucht krijgt. Hij stort zich voorover in mijn armen en begint hartverscheurend te schreien. Het geluid gaat door merg en been. Ik heb medelijden met Sasha en voel me meteen daarna schuldig over dat medelijden, alsof ik mijn vriend verloochen.

'Ik mis Viktor,' roept Steven in mijn armen. 'Ik mis hem zo hard.'

Het verdriet raakt me vol in het gezicht. Mijn blik vertroebelt.

'Ik ook,' zeg ik met de zelfbeheersing die ik nog vind. 'Ik mis Viktor ook.'

Sasha laat de resterende kleren in het gras vallen. Ze neemt ons vast en laat haar hoofd op de onze rusten. Onze lichamen vormen samen een hijgend hart, een tros botten en reutelend vlees. Ik denk aan de

kindjes binnen, zwijgend achter het raam. Ik herhaal hun namen in gedachten.

MAIKEL NOUWS

Moederskind

‘Is het alweer de eerste maandag van de maand?’ vroeg vader terwijl hij een knakworst uit het blik in de leuning van zijn vissersstoeltje trok. Bernd ging voor het dakraam staan en tuurde door de verrekijsker op zoek naar iets om zijn vader geen gelijk te hoeven geven. De hitte maakte de horizon heilig, maar helder genoeg om alleen meeuwen in de lucht te zien scheren. ‘Denk het,’ moest de zoon met weerszin bevestigen. De sirene doofde uit en schalde nog na over de blinkende verte. Terwijl stilte de zolderkamer weer dreigde te vullen, sijpelde een net verstaanbaar ‘Weer een maandje voorbij...’ uit de mond van vader. Het klopt dat ze hier gevangen zaten sinds de laatste keer dat het luchtalarm ging. Bernd kwam toen laat terug van zijn avonddienst en stond op het punt om kort zijn bed in te duiken voordat zijn dag weer begon met de krantenwijk. Maar dat was in de nacht en dus niet aan de start van de vorige kalendermaand. Normaal ontliiep Bernd de woonkamer waar zijn vader haast vergroeid was met zijn fauteuil tegenover de tv die altijd licht en geluid uitbraakte. Maar zolang vader en zoon vastgepind zaten op de enige kamer die nog niet verzwolgen was door brak water, werd de ruimte overlopen door oorverdoven-

de stilte. En als er al wat gezegd werd door vader, dan stemde Bernd in door te zwijgen. Want van alle manieren om hem gelijk te geven, was de stilte de minst beroerde. Ook al had hij geen gelijk.

‘Zie je verder nog wat?’ perste vader toch maar weer wat klanken de zolderkamer in. Bernd kneep zijn ogen toe en zag waar hij bijna niet meer op durfde te hopen. De schok op zijn aangezicht deed vader stoppen met herkauwen. Om zijn nieuwsgierige kwelling nog wat te lengen, wachtte Bernd dusdanig lang met de bevestiging totdat ie er zichzelf ook geen plezier meer mee deed. ‘Ja, een boot.’ Een oude viskotter met daarop een man in een rode jas met iets goudkleurigs in handen omringd door een kluitje mensen, briefte Bernd door aan zijn vader. ‘Valt Sinterklaas vroeg dit jaar?’

Sinds de polder zich als een badkuip had gevuld, was de binnensee tot daar gekomen waar het nog steeds stond. Net onder de dakgoot. En nu zaten ze al een maand, of drieëntwintig dagen als je de kalender volgde, op een zoldervertrek te wachten op de goede afloop. In de eerste week zagen zij nog helikopters als strontvliegen van de ene naar de andere daknok zoeven. Maar het enige bezoek dat aan hen werd gebracht waren de muggen die zichzelf aan vers bloed wilde helpen. En nu was de redding nabij.

‘Gooooeeedeemiddag!’ riep het kale hoofd door het dakraam naar binnen. ‘De familie Bot?’ De ogen van de man met de gouden envelop priemde zo indringend richting het aangezicht van Bernd, dat hij het prettig vond om voor het eerst in bijna een

maand zijn ogen af te wenden naar zijn vader. Een klein bevestigend knikje uit de vissersstoel was voldoende voor de volgende volumeuitbarsting. ‘Dan ben ik aan het goede adres!’ Nadat het gevolg bestaande uit een cameraman en geluidstechnicus zich naar binnen had gewurmd, bleek dat de zolder ook beklemmend gevuld kon zijn met lichamelijke volumes. ‘Ik heb goed nieuws. Heel goed nieuws!’ tetterde de presentator verder. ‘Kijk eens aan, uw zoon is er ook bij, mooi!’ Alsof Bernd zich plots openbaarde en ze niet al weken samen gevangen zaten op die twaalf vierkante meter. ‘Misschien kan je even naast je vader gaan zitten, dan krijgen we jullie mooi op beeld.’ Gekromd dook Bernd door een spelonk die beeld- en geluidsman vormde en greep het vissersstoeltje dat achter vader lag. Hij worstelde kort maar onhandig met het uitklappen en was voor het eerst in weken binnen armafstand van zijn kamergenoot. ‘Jaha, daar zitten jullie dan! U vraagt zich vast af waar we voor komen?’ Hoewel wekenlang afgesloten van de buitenwereld, toch wist Bernd precies wat er ging gebeuren. Dit had hij al tientallen keren op tv voorbij zien komen. ‘Met hoeveel loten speelt u mee?’ Vol bravoure antwoordde vader: ‘tweeëndertig.’ Bernd draait bijna verschrikt zijn hoofd van zijn romp. ‘Zo! Dat is een hoop! Waarom zoveel?’ ‘Mijn vrouw...,’ maar vader maakte de zin niet verder af. De presentator wenkte haast onmerkbaar de cameraman om nog dichterbij te komen en vroeg rustig met gevoel voor tragedie: ‘Uw vrouw is omgekomen bij de watersnood?’ Bij vader welde een allerminst

beteuterd gezicht op. ‘Nee, nee. Die is al een tijdje dood. Tegen de buurtbus aangelopen. Was in één keer klaar.’

Onvoldaan ging de rode jas dan maar direct over tot de orde van de dag. ‘Aangezien u op dit moment het enige adres bent in deze postcode, zit er denk ik een mooi bedrag in.’ Het olijke gezicht overhandigde de gouden envelop aan vader. Met zijn vingers nog vet van het blikvoer peuterde hij er langzaam een cheque met zeven cijfers uit. Schreeuwend liet de gebronsde presentator de zolderkamer uitpuilen met een miljoenenbedrag. ‘Wat gaan jullie er mee doen? Lekker op vakantie?’ Verstomd keken beiden de kale klets aan die vruchteloos bleef hengelen naar een quote om het tv-item te behangen met het gebruikelijke script: ‘En dit is nog niet alles!’ Vader en zoon werden een plek gewezen voor het dakraam zodat zij goed zicht hadden op hetgeen wat over het water werd aangesleept; een ponton met daarop een spiksplinternieuwe sportwagen. De presentator riep iets dat weg had van een alfanumeriek wachtwoord, maar eigenlijk de toenaam bleek van de blauwe bolide. ‘Deze auto is helemaal van u!’ Vader draaide zich om naar de immer grijnzende presentator en stamelde ontstelt: ‘Maar ik heb niet eens een rijbewijs...’

Nadat er nog werd geklonken met champagne en de autosleutel was overhandigd, vertrokken de Hilversumse druktemakers en was weer alleen het klotzende water tegen de dakgoot hoorbaar. Terug getroond op zijn zetel viste vader de laatste knakworst uit het blik terwijl hij met zijn andere hand de fles

bubbels aan zijn mond zette. Ondertussen kon Bernd zijn ogen niet van de dobberende auto af houden, totdat zijn concentratie werd verstoord door een leeg blik dat door zijn gezichtsveld via het open dakraam met een plons in het water belandde. ‘Heb je nog wat voor mij?’ Bernd keek in de rantsoenkist en koos voor de leverpastei. ‘Eerlijk oversteken,’ en knikte naar de broekzak van zijn vader. Dikke vette vingers grabbelde naar de autosleutel en maakten door de lucht de oversteek, waar het conservenblik over de grond tussen de stoelpoten werd gesjoeld. Met de sleutel in zijn hand wachtte Bernd af, tot zijn vader aan het lipje trok en met zijn vinger de pastei in zijn mond zou gaan lepelen. Dit was het moment. Bernd stond op, klom het dakraam uit, wierp zich vluchtig op de ponton, trok de lieren los, drukte op de sleutel en stapte de auto in. Opgesloten in de wagen voelde hij zich bevrijd van de wekenlange detentie op de open binnensee. Sloom dreef de schuit steeds verder van het dak. Weg was hij, weg was Bernd. Daarnaar toe waar de wind hem zou brengen. Amerika! Of daar voorbij. Ver weg van zijn vader.

Een massaal dierlijk gekrijs wurmde zich duidelijk hoorbaar de stille cabine in. Bernd leunde naar voren om door de voorruit naar boven te turen. Over de hele breedte van de horizon vlogen troepen vogels richting het oosten. De duizenden beesten vormden levende pijlen die de ponton de weg leken te wijzen. Het gekrijs werd bruuft overstemd door een serie van kleine inslagen die als een laserprinter over de binnensee scande. Dikke groen-witte smurrie dat zich

hield tussen vast en vloeibaar trof de voorruit. Bernd vond de startknop en tikte de hendel van de ruitenswischer aan om de drek weg te vegen. Samen met de motor startte ook de radio waarbij een nieuwsstem de wagen vulde. *'...de hulpverleners hebben zich vanmiddag tijdelijk uit het rampgebied teruggetrokken en alle werkzaamheden gestaakt. Defensie en het Rode Kruis verwachten de werkzaamheden weer te hervatten nadat de storm met windstoten tot wel honderdtien kilometer per uur de getroffen regio heeft verlaten...'* In de achteruitkijkspiegel zag Bernd apocalyptische paarsdonkere wolken langzaam maar jachtig over elkaar heen buitelen. Hier en daar was al een flits zichtbaar en het rommelende gedonder uit de verte bevestigde het naderende onheil. Ik kan nog terugzwemmen, bedacht Bernd zich. Ik kan nog terug naar mijn vader. Nee. Dan nog liever naar mijn moeder.

LISANNE ONDERWATER

Schroeven

Iedere schroef die haar vader in het dijkhuis boorde, nagelde haar meer vast aan het dorp waar ze altijd weg had gewild. Behalve de twee schroeven waarmee hij de cv-ketel die ochtend had opgehangen. Hij lag er recht onder, zijn hoofd opzij, te sleutelen aan leidingen die door de vlieringvloer omhoogstaken. De leidingen moesten het huis dat hij voor haar had gekocht en verbouwd tot leven wekken.

Vanaf de uitklaptrap naar de vliering zag ze de ketel een paar centimeter naar beneden zakken. Haar bovenlijf stak door het trapgat. In haar armen had ze een waterpomptang, schroeven, bouten en een boormachine, die ze moest aangeven als haar vader erom vroeg. De ketel hing een halve meter boven zijn hoofd, tegen de nok onder het dak. Ze wist niet hoelang de schroeven in de muur het gewicht nog hielden.

Ze was zesentwintig en sinds ze haar handtekening naast die van haar vader onder de koopakte had gezet, fietste ze iedere dag samen met hem heen en weer vanaf haar ouderlijk huis, zevenhonderd meter verder aan dezelfde dijk. Haar vader altijd aan de wegkant naast haar. Als hij een auto hoorde aankomen, ging hij achter haar fietsen. 'Ze rijden gevaarlijk hard tegenwoordig,' zei hij dan.

Ze zette minder kracht op de trappers van haar opoefiets dan ze in de stad had gedaan. Bij haar achterwiel liep iets aan. Ze hoopte dat het dijkhuis in elkaar was gestort of in vlammen was opgegaan. Tot om de hoek de gevel opdoemde.

‘Wat een plek hè,’ zei haar vader dan, terwijl hij zijn fiets – een laag vrouwenmodel met fietstassen – op de standaard in de achtertuin zette. Hij bleef daar vaak nog even staan met zijn handen in zijn zij, alsof ze er een hele tocht op hadden zitten, omhoogkijkend naar de achtergevel. Daarna naar de met onkruid overwoekerde tuin en achter de kastanjeboom het weiland in. ‘Wie heeft dit nou op jouw leeftijd?’

Hij leerde haar van alles. Schroeven, boren, schuren, kitten. ‘Eerst je vinger goed nat maken, dan het witte spul uitsmeren.’ Ze doopte haar middelvinger in het bakje water dat hij had neergezet en smeerde de kit uit die hij tussen de muur en de plint had gespoten. ‘Heb je een doekje?’ vroeg hij. ‘Of een wc-rol? Altijd een doekje bij de hand houden. Dat spul blijft overal aan plakken.’

Rond elf uur kwam haar moeder een thermosfles en belegde boterhammen in aluminiumfolie brengen. Soms nam ze ook een halve vlaai mee. Die sneed ze dan in drie stukken en zette ze in de gebaksdoos met ernaast drie grote vorken op een omgekeerde emmer.

‘Zo,’ zei haar vader dan, als hij de woonkamer in stapte, zijn werkhandschoenen uittrok en de vlaai zag staan. ‘Feest!’ Haar moeder zette de drie dampende koffiekoppen op de schilderstrap en schoof

de campingstoelen dichterbij. Het metaal schraapte over de kale houten vloerplanken.

Terwijl haar ouders praatten over hoe mooi het allemaal werd en wat ze nog meer konden opknappen, zag zij op haar digitale tijdlijn oud-studiegenoten op terrassen zitten. In een andere app scrolde ze door advertenties van appartementen in de stad. Er was er een boven het café waar ze een jaar eerder bijna dagelijks kwam.

‘Hé pap,’ begon ze. ‘Denk je... Zouden we, als we dit huis... Dit appartement kost ongeveer evenveel toch?’ Ze liet hem haar telefoonscherm zien.

Hij wierp een blik op het scherm. ‘Wat een geld hè,’ reageerde hij. ‘Voor zo’n plek. Hier zit je lekker vrij.’ Hij keek om zich heen door de woonkamer met gestripte muren. ‘Geen gedoe met boven- en onderburen. Geen overlast.’ Hij reikte naar voren om een stuk vlaai op zijn vork te scheppen en nam een hap. ‘Kan gewoon niet beter,’ zei hij met volle mond.

Soms dacht ze dat hij was vergeten hoeveel tijd er was verstreken sinds ze voor het laatst met z’n drieën op die campingstoelen hadden gezeten, dat hij daarom dit huis voor haar had gekocht. ‘Je bank zit naast je,’ had de hypotheekadviseur gegrapt in het kantoortje met halfgesloten luxaflex. Op de poster achter hem had een stel van haar leeftijd haar tweeënhalve uur lang aangestaard. JE WEET NOOIT WAT ER KAN GEBEUREN. DAAROM ZIJN WIJ GRAAG FINANCIËEL FIT, stond er boven hun hoofden.

Bijna iedere dag gingen ze samen naar de bouwmarkt voor nieuwe planken en schroeven, twintig

minuten rijden in zijn oude Volvo. Ze gebruikte de tijd om berichten te beantwoorden op de datingapps waarop ze na drie maanden schroeven aangeven een account had aangemaakt. Terwijl ze achter haar vader aan liep langs schappen vol spijkers en moertjes swipete ze mannen naar links, een enkele naar rechts.

‘We willen je niet opjagen,’ begon haar moeder tijdens een van de koffiepauzes. ‘Maar misschien moeten we eens naar de planning kijken.’ En alsof ze er zelf niet bij zat: ‘Lena wil ook door met haar leven.’

‘Nog een schroefje,’ riep haar vader van achter op de vliering. De cv-ketel bromde hard en het was benauwd onder het geïsoleerde dak.

Met haar vrije hand reikte ze de juiste schroef aan. Hij bleef naar de leidingen kijken terwijl hij zijn hand uitstak waar zij de schroef in moest leggen. Zijn mond hing open en ze zag zijn tong een stukje draaien en opbollen. Terwijl hij de schroef en daarna de boormachine aanpakte, schoof de ketel nog een stuk naar beneden.

Bij het ophangen had ze nog gevraagd of die twee schroeven het gewicht van de enorme ketel wel konden dragen. ‘Langere zouden beter zijn geweest,’ had hij geantwoord met zweetplekken in zijn oude hardloopshirt. ‘Maar die zijn op.’

Haar telefoon, in de open gereedschapskist op de overloop, maakte een pinggeluid. Faber, kon ze net lezen vanaf de trap.

Anderhalve maand geleden matchte ze met hem. Ze zat toen met haar vader in de felle zon. Tussen

hen in lag een stuk gipsplaat op een krukje en daarop de uitgevouwen aluminiumfolie.

‘Minder dan een kilometer,’ stond er onder het icoontje dat de afstand tussen haar en Faber aangaf.

‘Wat doe jij in dit gehucht?’ typte ze.

‘Ouders,’ reageerde hij bijna meteen.

‘Wonen die hier?’

Die avond, nadat haar vader de bouwlamp had uitgezet, dronk ze met Faber een fles rode wijn leeg op de vlonder aan de dijk. Ze rookte twee keer zoveel sigaretten als hij uit het pakje dat hij had meegebracht.

Hun onderbenen bungelden in het water waarop ze achttien jaar lang had uitgekeken. Het gleed nog altijd traag voorbij, maar ze had de lantaarns van de woonwijk aan de overkant er nog nooit zo mooi in zien weerspiegelen. Haar vroegere slaapkamer leek ineens kilometers ver weg.

Toen het water te koud werd, liet ze hem het dijkhuis vanbinnen zien. Ze haalde het zeil van het bed, dat in losse delen tegen de muur in de woonkamer stond. Het tweepersoonsmatras liet ze met een doffe plof op de houten vloer vallen. Zaagsel waaide op en plakte aan hun nog vochtige onderbenen.

De volgende ochtend werden ze gewekt door de sleutel in het slot van de achterdeur.

Na die nacht zocht ze Faber steeds vaker op in de stad waar hij woonde. Eerst voor een avond, zodat ze de dag erna, met hoofdpijn en tollend op haar benen, haar vader weer schroeven en tangen kon aangeven. Al snel rekte ze haar bezoeken steeds verder op.

Op de warmste avond van die zomer liepen ze door de stad, met twee blikjes speciaalbier in een plastic tasje van de avondwinkel. De straatlantaarns schenen een broeierig oranje licht op de zeventiende-eeuwse panden, deuren stonden open en studenten hadden hun banken de stoepen opgesleept en hingen erop in weinig kleren. Door de smalle straten gonsde geroezemoes. Het was alsof de warmte die tussen de stenen bleef hangen het geluid produceerde. Vanuit openstaande ramen en vanaf voorbijvarende bootjes klonken zachte beats in verschillende ritmes door elkaar.

In haar hand lichtte haar telefoonscherm op. De naam van haar vader. Een afbeelding. Ze opende het bericht met het scherm afgewend van Faber. De foto toonde de nieuwe natuursteentegels in rechte lijnen tegen de badkamermuur, met strakke voegen ertussen, verlicht door een bouwlamp.

‘Mooi hè,’ appte hij. Erachter drie zonnebrilsmileys. Daarna: ‘Morgenvroeg samen de ketel ophangen!’

Ze klikte haar telefoon uit zonder iets terug te sturen.

Die ochtend nam ze nog voordat Faber wakker was de bus terug naar het dorp.

De schroef in de rechterbovenhoek schoot los en de ketel zakte schuin naar beneden, richting haar vader, die nu met veel kracht een nieuwe leiding door de vlieringvloer lag te trekken. Het metaal bleef een stukje boven zijn hoofd stil hangen. Zijn shirt was doorweekt van het zweet.

De ketel bromde en ratelde door. Het ding hing nog aan één schroef. Op de overloop pingde haar telefoon weer. Ze kon niet lezen wat Faber stuurde.

Ze legde de gereedschappen op de vlieringvloer, liep de trap af en opende de berichten.

KRISTIEN DE PROOST

Idylle

Met zijn scherpe kaken ketst hij tegen het enige raam dat niet open kan. Almaar opnieuw. De zwarte dekschilden blikkeren in het avondlicht. Hij is mijn eerste vliegend hert. Meikevers had ik al. En glimwormen. Wantsen. Sprinkhanen en krekels. Ontelbare dag- en nachtvlinders. Boktorren. Libellen. Hij is mijn eerste vliegend hert en hij vindt geen uitweg uit mijn hol. Uitgeput landt hij op de vloer. Hij walst over de tegels en valt om. Het puntige gewei tikt tegen mijn sandaal. Jij bent hem. Ik schuif hem op een stuk karton en schud het met gestrekte armen uit over de rand van het terras.

Het vliegend hert sterft langzaam. Na het bedwelmen zien insectenverzamelaars de poten nog dagenlang bewegen achter het glas. Het heeft zijn voordeel bij het opspelden. Soepele delen breken minder snel.

De bergtoppen aan de overkant van het dal trekken langzaam het laatste zonlicht tegen hun flanken op. Ik draag de tafel naar binnen. Gewriemel in een hoek van het terras. Het hert. Op zijn rug, de zes pootjes hulpeloos in de lucht. Het gewei plots bespottelijk. Ik glimlach en knip de lamp aan. Je bent teruggeko-

men. Misschien zeg ik het wel hardop. Het gevecht is eindeloos en eentonig. Wensvermaak voor de rusteloze. Achter het tuinhek stijgt mist op uit het dal. Ik vis het stuk karton uit de papierbak. Met een punt draai ik het hert op zijn buik en sluit het huis af.

De volgende avond bij het aanknippen van de buitenlamp: opnieuw gewriemel. Net als de avond erna. En die daarna. Zodra de rosse gloed uitdooft ligt daar het vliegend hert op zijn rug, altijd in dezelfde hoek van het terras, altijd alleen. Na vijf avonden ligt het stuk karton klaar op de trap.

De zesde avond is het feest in het dal. Niemand danst met de vrouw van boven. Ze hebben elkaar ervan overtuigd dat ik de taal niet ken. Ik drink zonder woorden. Weer boven zwaai ik wild de terrasdeuren open. Ik hoor het meteen. Het scherpe getik van dekschilden. In zijn hoek van het terras ligt de kever op zijn rug. Hoelang al? Een vlekje wanhoop midden in het hel verlichte witte vlak. 'Hertje toch,' zeg ik hardop. Ik vis een nieuw stuk karton uit de papierbak en zet hem rechtop. Hij snelt naar de schaduw die mijn hoofd op het terras werpt. Ik zet een stap opzij. Hij volgt. Ik til mijn voet op en zwaai de schaduw over zijn pantser, laat hem uithijgen in de donkere vlek. Hij kiest een nieuwe vluchtroute. Ik zet mijn voet dwars op zijn pad. 'Hier blijven. Je hebt nog geen dank je gezegd voor de redding. Ik heb nog recht op een laatste dans.' Hij probeert elke mogelijke vluchtweg uit. We bewegen in cirkels en rechten,

in en uit het licht. Tenslotte hef ik de neus van mijn sandaal op. Wat denk je? Verlossing of val? Hij schiet onder mijn tenen door naar de hoek van het terras en verdwijnt over de rand. Midden in de witte leegte plooi ik mijn lippen rond een nieuwe fles.

Is hij wel telkens dezelfde? Bracht het eerste vliegend hert verslag uit aan zijn soortgenoten? Schep-te het op over de kick om vanuit opperste wanhoop weer in het leven getrokken te worden door een grote donkere schaduw op een helwit vlak? Komen ze zich hier een na een amuseren? Ben ik wurgseks voor kevers?

De volgende avond spreek ik met hem af dat hij de enige is. Jij bent de pionier, de avonturier, de kat die telkens terugkomt. Zelfde uur, zelfde plaats, telkens weer. Het kan niet anders. Jij bent het. Kleine masochist. Je bent verslaafd aan mijn redding. Je bent hier om mij. Je hebt mij nodig.

Verlangen is verraderlijk. Het werkt een tijdje als lekkere pijn. Uiteindelijk wil je zekerheid.

Bijna elke dag zie ik een sprinkhaan in de tuin. Een grote fluorescerend groene sabelsprinkhaan. Op mijn eerste dag in het huis dit jaar sprong hij uit het niets tevoorschijn en klampte zich vast aan mijn bovenarm. Zodra ik keek, vluchtte hij weg in het gras. Een keer waagde hij zich tot bij het huis. Hij sprong tegen het venster van de keukendeur en toonde mij

zijn onderkant. Hij gaf me alle tijd. Het was haast obscene. Ik zag zijn flanken ademen, zijn trillende antennes, zijn tere buik, zijn bek vol minuscule gepunte tandjes opengesperd als verwachtte hij een tong. Hij trok elk pootje om de beurt op, alsof hij zou gaan uithalen en alleen nog moest beslissen met welk van de zes. En toen zag ik dat hij er een miste. Op de plek waar zijn rechterachterpoot uit zijn onderlijf had moeten vertrekken zat een donkere vlek. Een stompje sprinkhanenpoot. Bij hem ben ik altijd zeker dat hij het is.

Elk huis heeft zijn lade met dingen die nergens anders passen. Onder een nooit geposte brief en een pak geurloze tabak ligt het potje Tipp-Ex. Een relikwie uit een andere tijd. Hoelang moet het duren voor we iets fossiel mogen noemen? Droger dan droog natuurlijk. Ik herinner mij de truc met nagellakremover uit een ver verleden vol papers en deadlines. Bij de apotheek in het dal koop ik een flesje aceton en verdun de witte brokken met een paar druppeltjes. Ik schud het potje en zet het klaar naast het stuk karton op de trap.

Die avond haal ik een nieuwe fles en drink die op het ritme van de voorbijtrekkende koeien leeg. Ik staar naar het laatste licht dat uit een verborgen gleuf tussen de bossen de berg op kruipt. Een traag oprollend toneeldoek dat een nachtscène onthult. Ik wacht tot het straatlicht uitknipt, netjes op zijn cue om half twaalf precies. De sterren zijn hier zo talrijk dat ze de

hemel zwaar maken. Een strak gespannen matzwart zeil met miljoenen ingenaaide brokjes diamant. Het zal je verstikken als het knapt onder het gewicht.

De dekschilden tikken tegen het betonnen terras als twinkkelende ijsblokjes in een glas. Vanavond moet het licht niet aan. De maan is sterk genoeg. Ik hurk bij mijn hertje neer met mijn schaduw als een valscherp achter mij aan. Het potje Tipp-Ex past precies in mijn hand. De zes pootjes zijn even beweeglijk, even lang. Ik draai het dopje los en trek een helwit kruis over de zachte buik. De geur van aceton schiet naar mijn hersenen. Met het karton waai ik de verf droog. Nog even volhouden, maatje. Ik draai je zo om.

De hele nacht hangt het terras vol sterren. Het glas blijft op wonderbaarlijke wijze tot de ochtend vol.

De volgende avond blijft het stil op het terras. En ook de avond daarna. En die daarna. De lege flessen stapelen zich op onder de trap. Daar staat de volgende al. Een lege fles voor de lege vrouw op het lege terras.

LOES VAN ROOIJ

De jongen die zag

Hij was verwekt tijdens een hevige zomerstorm door twee ouders die de lucht, hoogzwanger van elektrische deeltjes, niet anders wisten te vertalen dan als een noodroep om het leven te trotseren. Dit is niet het juiste woord, in deze elementaire stoeipartij lagen de mensen duidelijk onderop. Waar buiten de regenstroom zich donderend naar beneden vocht, hadden zij aan een bliksemsnel verlicht moment genoeg om te zien wat hen te doen stond, om zich in elkaar vast te klauwen in de donkerte en met de bulderende energie mee te werken. Ze waren niet van plan nieuw leven te creëren, maar in deze krachtmeting konden zij slechts overdonderd, ritmisch meebewegen.

Tijdens de negende wassende maan werd met een korte krachttuitspanning een kereltje geboren dat zo pijlsnel de wereld in gestormd kwam dat hij maar net op tijd opgevangen kon worden. Ze noemden hem Dorus, een gift van de goden. En ik snap dat je zou verwachten dat er een Hercules-look-a-like daar in het wiegje was gelegd, een goud gebronsde jongen in een wolk van licht met een stevig lichaam waarin de trekken van zijn bliksemse vader duidelijk te herkennen zijn. Dat is hij niet. Zijn moeder,

die geen geboren talent in het lezen van tekenen had, wist niet wat ze van hem moest maken. Het was een bleke baby met knokige knietjes die ze kende van de beurse plekken in haar middenrif. Als ze hem aankeek zag ze rechts een diepbruine, warme wereld, links keek ze in een melkachtig verstrekkend niets.

*

Jojo luisterde naar het verhaal van de ouderling met een beleefde interesse. De man zat op zijn plek naast de waterkant toen hij arriveerde bij de poel met haar dat tegen zijn voorhoofd plakte en een schepnet dat sporen sleepte in de zanderige ondergrond. Een lichte geur van aardse rotting kwam hem tegemoet toen hij dichterbij het water kwam en steekvliegen zoemde om zijn oren. Het was een van zijn favoriete plekken, ver genoeg weg van school. In het slijkachtige poelwater leefden blauwe zwemkrabben, krijgsbeesten met felgekleurde scharen die continue in de weer waren om elkaar te belagen, de baas te spelen of te paren. Ze waren anders dan hij was, doortastend en agressief, maar ook hetzelfde, ze waren graag alleen.

De man zat met zijn ogen dicht. Hij droeg zijn grijze haar in een knotje op zijn hoofd en ondanks de groeven in zijn roerloze gezicht, zag zijn huid er glanzend uit, alsof het vaak werd opgewreven. Op een of andere manier straalde er een aantrekkelijke warmte van hem af. Aan het korte spitsen van zijn oren had Jojo gezien dat de man hem gehoord had.

‘Zo zie ik de dingen beter.’ De man opende een

van zijn ogen en een kleine schittering was te zien, voor hij hem weer sloot. Hoewel Jojo dit geen logische verklaring vond, vroeg hij niet door. In het lage water probeerde een groengekleurde mannetjeskrab zich als een vingervlugge sumoworstelaar te vergrijpen aan een kleiner vrouwtje. Haar linkerschaar was afgebroken, waardoor ze 1-0 achter stond in de wedstrijd. Normaal zou Jojo nu op zijn buik liggen om de strijd te beïnvloeden, het mannetje op afstand houden, misschien zelfs proberen te vangen met zijn schepnet, maar deze keer verroerde hij zich niet.

‘Af en toe ga ik zitten om te oefenen,’ zei de man zonder op te kijken. Jojo keek ook niet op. Het vrouwtje strooide zand in de ogen van haar dominante belager door vlugge bewegingen in het zand te maken met haar vliesachtige achterpoten en snelde er toen zijwaarts vandoor.

*

Er kwamen verschillende dokters die peinzend naar de jonge Dorus keken. ‘Mevrouw, het spijt me, dat oog is blind. Er is geen venster naar buiten, hij kan niet zien zoals de mensen zien. Niet de voorwerpen die in de weerspiegeling van het vuur op de grotwand voorbij komen. Niet de diepte in de verhoudingen tussen het een en ander. Hij zal misgrijpen, een struikelaar zijn en zonder twijfel blijft hij er anders uitzien.’

Zijn moeder sloeg haar handen voor haar ogen en slaakte een korte snik. Niet dat ze had gehoopt op

een model of een piloot, maar dat een beginnend leven beperkingen in plaats van verre perspectieven opleverde, maakte haar droevig.

‘Niet getreurd mevrouw, wij kunnen hem niet beter maken, maar zeker wel verbeteren.’

‘Zieners zijn vaak blind, misschien is dit een tussenkind,’ mompelde ze meer tegen zichzelf dan tegen de dokter. Ze besloot van hem te houden. Ze zou van hem houden als een olifantenmoeder met een dikke huid. Ze zou zijn als een zwemkrab met haar rode scharen aanvallend open en omhoog, klaar om eigenhandig een nieuwe werkelijkheid te knippen en te plakken. Eentje waarin je een afwijking kunt dragen als een sieraad. ‘Je zal het nodig hebben,’ zei ze zachtjes als ze hem stevig tegen haar borst drukte.

Maar wat ze niet zag was dat het precies andersom was. Het kereltje wist nog van niets, terwijl zijn moeder de bezorgde, soms fronsende blikken opving als ze buiten kwam, de fluisteringen van ‘gut’ en ‘och’ en de opgeluchte blikken van andere moeders die wegkeken in de richting van hun eigen kroost, een stiekem stukje zelfstreling van gelukkig daar en niet hier.

En terwijl de dokters zonder al te veel succes pogingen deden hem te maken wat niet per se de wens was van zijn ouders, maar wat nu eenmaal in hun verbeterdrift zat groeide Dorus door. Hij kreeg vlees op zijn botten en bleek een souplesse te hebben die hij ondanks zijn halve blindheid prima wist te manifesteren. Hij was bovendien zacht en aardig en had een bijzondere gevoeligheid, alsof de bliksem als

extra navelstreng een stukje sensitiviteit in de jongen had gepompt.

Op een middag speelde hij in het zand, hij liet het zachtjes door zijn handen glijden en keek nieuwsgierig op toen er in de verte een koe loeide. ‘Moeeee,’ deed hij na en lachte om zichzelf, terwijl het zonlicht van links zijn goudgele krullen oplichtte. Zijn moeder zat naar hem te kijken en zonder enige waarschuwing stroomde haar hart ineens zo vol dat het over de randen gutste en haar hele lichaam vulde.

‘Nu is het klaar met dat gerotzooi,’ zei ze tegen de dokters en ze deed wat ze misschien veel eerder had willen doen, ze paradeerde naar buiten met de knul hoog op haar schouders en stak haar tong uit naar iedereen. Die dokters vonden dit alles nog in de verste verte geen goed idee. ‘Maar wat als hij zijn andere oog verliest?’ zei een van hen.

‘Wat als u twee benen kwijtraakt? Wat als morgen uw neus van uw gezicht is gevallen? Dat vragen we ons toch ook niet af. We doen maar alsof hij stuk is en zien niet dat wij hiermee degenen zijn die dingen kapot maken. We hakken stukjes van zelfvertrouwen, we prikken net zo lang in het format van het leven, tot het als een lekke ballon vervliegt,’ sprak zijn moeder met een nieuw geboren gewicht.

En dat was dat. Niet lang daarna zagen de dorpsbewoners niets afwijkends meer aan hem en een tijd later konden ze zich niet eens meer herinneren dat ze ooit iets geks aan hem hadden gezien. Ze kozen

Dorus bij de teamverdelingen bij gym en als hij mischoppte werd gesproken over de mooiste schwalbe van het seizoen. Ze noemden hem bliksemsnelle Dorus, Dorus de Lichte. Misschien wordt deze legendarische toevoeging in het verhaal wat ongeloofwaardig, maar het is zo dat hij de mensen hielp anders te kijken.

*

Jojo begreep het niet. 'Maar wat zagen ze dan?'

De man glimlachte alleen maar, zette zijn hoed op en wenste hem een mooie dag.

De vrouwtjeskrab met de felrode scharen had zich veilig teruggetrokken achter een stuk verweerd plastic, haar achterlijf torpedisch het zand in geboord. Ze zag er tevreden uit, vond Jojo, met een halve mossel in haar rechterschaar en de beschadigde linker in rustpositie voor haar ovale lijfje.

De grijze man had de grasrand bereikt, draaide zich nog even om en stak een hand in de lucht. Jojo zwaaide kort terug, rechtte zijn rug, meende een zweem van een gekrulde mondhoek te zien, een flits van een knipoog; het ene oog bruin, het ander onpeilbaar bleekblauw.

MATTHIJS VAN RUMPT

Ansichtkaarten

Vlak voor de glazen deur sta ik stil. Ik heb een grote fout gemaakt. Ik heb nagedacht over de code van het alarm, en nu begin ik te twijfelen. Normaal voer ik de code blind in, foutloos, maar iedere keer dat ik me afvraag wat de code eigenlijk is, raak ik in de war. Ik draai het slot open en hoor het alarm piepen. Op het alarm achter de balie voer ik de code in. 3.2.1.5.7.3. Fout. Zie je wel. Dit is 'm sowieso niet, maar toch: 5.6.1.5.3.2. Fout. Ik pak mijn telefoon en scroll gehaast door mijn notities. 9.4.1.6.2.4.! 9.4.1.6.2.4.!

Ik open de laptop, start het kassasysteem. Op het scherm zit een post-it: 'als je tijd hebt, graag ansichtkaarten aanvullen'. Het is nooit echt druk in het museum. Ik heb het laatst nog eens geteld. Achttien mensen per uur. Dat betekent achttien keer uitleggen dat ze bij déze scanner hun online aangeschafte kaartje of museumpas kunnen scannen, en dat ze hier om de hoek hun jas kunnen ophangen. Heel soms, als mensen geen museumpas, toeristenkaart of online kaartje hebben, zeg ik daar dan bij dat ze bij déze pinautomaat kunnen betalen en dat het inderdaad helaas alleen pinnen is. De rest van de tijd kijk ik op de balielaptop naar vacaturesites. Als er dan nog tijd over is, vul ik de ansichtkaarten aan,

maar vaak kom je daar gewoon niet aan toe en schrijf je een briefje voor je collega.

Twee jaar geleden alweer studeerde ik af in *Cultural Humanities*, een studie die zich richt op dingen in de wereld om ons heen en die analyseert. Dat is hoe ik het sinds een paar maanden aan mensen omschrijf: 'Het lijkt een beetje op filosofie, maar dan heel toegepast.' Toen ik mijn scriptie had ingeleverd, moest ik ineens op zoek naar een plek om mijn diploma te gebruiken, om dat 'heel toegepaste' denken ergens te zien toe te passen. En betaald krijgen. Daar sta ik nu ongeveer. En in de tussentijd werk ik hier achter de balie.

Met mijn handen vol afstandsbedieningen loop ik door het donkere museum en zet de lampen aan, de televisieschermen, de repeterende muziek en audiofragmenten. In de eerste expositieruimte is een metro van binnen nagebouwd, met wassen beelden van passagiers. Links zit een vrouw met oordopjes in, ze kijkt recht voor zich uit. Rechts zitten drie wassen scholieren, ze kijken met z'n drieën iets op een telefoon. De metro-installatie is gemaakt op basis van een foto die iemand die dag op Instagram had gezet. Er is een sticker gemaakt op de grond, vanwaar je als bezoeker het beste een foto kunt maken. Je kunt tussen de beelden in zitten, waardoor het lijkt alsof jij ook op 3 juni nietsvermoedend in die metro zat. Ik hang de koptelefoons die aan een draadje uit de muur steken terug aan een haakje.

Ik klik een oude tv aan, met daarop beelden van bewakingscamera's in een winkel. Mensen pak-

ken spullen uit de schappen en stoppen de spullen in hun mandje. Ik heb deze tv al honderden keren aangeklikt, en altijd doen ze precies hetzelfde. Zoiets vind je echt alleen in het 3 Juni. Er zijn tweeëntwintig musea voor 4 juni op de wereld, maar er is maar één 3 Juni museum. Er zijn honderden boeken over 4 juni, tientallen films, stichtingen en monumenten. Maar van 3 juni is er niets, behalve dit museum.

En dat is eigenlijk ook het probleem. Het gebeurt bijna dagelijks dat bezoekers na afloop naar de balie komen en zeggen dat ze dachten dat dit een 4 Juni museum is. Altijd gaat het hetzelfde. ‘Meneer, ik wil toch even wat zeggen’, ‘Ik vind het erg slecht aangegeven’, ‘Op jullie website staat nergens dat het geen 4 Juni museum is’. Soms reageer ik daarop dat ik niet weet hoe het duidelijker zou moeten dan het museum de naam ‘3 Juni’ geven, maar daarmee wijk ik af van de uitgeschreven respons die te vinden is onder het kopje ‘klachten’ in het balieprotocol-documentje op de laptop: ‘Wat vervelend, graag wijs ik u erop dat u klachten en/of opmerkingen kunt sturen naar info@driejuni.nl.’

Nog veel vaker zal het voorkomen dat mensen het 3 Juni museum bezoeken, zich langzaam realiseren dat dit museum over 3 en niet 4 juni gaat, ondanks de teleurstelling toch maar de tentoonstelling helemaal doorlopen, uiteindelijk bij de uitgang naar de baliemedewerker een gezicht maken dat zegt ‘erg indrukwekkend weer’, en buiten op de stoep direct opzoeken hoe ver het lopen is naar het 4 Juni museum.

Je zou zeggen dat de datum 4 juni bij iedereen na zes jaar nog wel in het geheugen gegrift staat, maar toch gaat het vaak mis. En hoewel het 3 Juni museum misschien inderdaad ook onlosmakelijk verbonden is met de 4e, lijkt het op geen manier op een gemiddeld 4 juni museum. In dit museum vind je geen vitrines met sensationele voorpagina's van kranten, geen iPads aan de muur met een slideshow van de belangrijkste Tweets, geen foto's van de enorme verwoestingen en geen lange lijsten met namen. In dit museum hangen foto's van mensen die voor de bus staan te wachten, hoor je geluidsopnamen van een blaffende hond in een voortuin, lees je screenshots van whatsappgesprekken over weekendplannen. Dit museum gaat niet over de dag die we ons allemaal herinneren. Het gaat over de dag daarvoor.

Op de tv verschijnen nieuwe mensen met mandjes die spullen uit de schappen pakken, ik kijk op mijn telefoon en zie dat ik het museum over drie minuten moet openen. Als ik naar beneden ren, zie ik de eerste mensen voor de deur, een man en vrouw van begin zestig. Ze kijken opgelucht als ik bij de ingang verschijn, maar ik moet de kassa nog opstarten en ik wilde eigenlijk ook nog een koffie zetten. Ik zie ze in mijn ooghoek voor de deur bewegen, hopend dat onze blikken elkaar zullen kruisen. Af en toe zwaaien ze met hun armen om te checken of de automatische deur al wil openen, om vervolgens elkaar met een gespeelde stomverbaasde blik aan te kijken en hun schouders op te halen. Ik glimlach even naar ze, lichtjes, om te laten merken dat ik ze wel degelijk

heb gezien en ze dus kunnen stoppen met zwaaien en tegelijkertijd om te voorkomen dat ze denken dat ik ze naar binnen wuif. De man houdt zijn museum-pas al in de lucht, alsof hij wil aangeven dat hij 'niet zomaar een bezoeker' is.

Ik duik nog even onder het bureau en neem een hap van een supermarkt-croissant, die ik boven mijn rugtas houd om alle snippers op te vangen. Ik kijk naar de bijna lege bak met ansichtkaarten en bedenk me dat ik niet moet vergeten een briefje te schrijven voor de volgende collega. Ik druk de deuren open. 'Goedendag.'

FLOOR STIKKELBROECK

Het Regelboekje. Of de Statuten der Sociale Reglementen

Het raam, dat normaliter dicht zit, staat nu op een kier. Dit is het eerste wat Norman opmerkt als hij zijn ogen opent op een druilerige maandagochtend. Door het gat aanschouwt hij een donkere novemberdag met een dreigende grijze lucht. De gloed hiervan is niet sterk genoeg om de kleine kamer te verlichten. Norman voelt zijn lijf verkrampen als de ijzige wind zijn huid raakt. Zijn spieren staan strak en de kleine haren achterop zijn nek staan recht omhoog. Hij trekt de lakens strakker om zich heen en draait richting zijn nachtkastje. Hierop staan slechts twee dingen: zijn digitale klok, met de harde, neon groene cijfers 08:03 die de enige vorm van kleur in zijn kamertje zijn, en een boek. De rug van de kaft is verlicht door de klok. Deze ochtend kan hij nog net de woorden *Statuten der Sociale Reglementen* lezen. Ook wel bekend als ‘Het Regelboekje’ in de volksmond. De editie die hier ligt is de meest recente aangezien Norman altijd op de hoogte is van de nieuwste ontwikkelingen. Daarentegen heeft zijn beste vriend André nog steeds dezelfde oude, nu versleten, versie van Het Regelboekje die iedereen op de eerste dag van zijn volwassen leven krijgt.

Moeizaam tilt Norman zijn klamme hand op uit de

deken naar het nachtkastje. De kou slaat op zijn huid als een douche van 7 °C. Maar voordat het gevoel dieper doordringt grist hij Het Regelboekje van het nachtkastje en trekt zijn hand terug naar de warmte. André's boek is niet alleen versleten, het is sinds eergister ook kwijt. Vanmiddag heeft hij een belangrijke sollicitatie en Norman weet hoe wanhopig men kan zijn zonder houvast van de regels. Hij heeft vaak genoeg gemerkt dat het publiek de geschreven sociale omgangsvormen niet zou weten als ze ongeschreven waren. Er wordt continu voorgedrongen in rijen, of gesmakt tijdens het diner. In ernstige gevallen wordt er zelfs vlak naast onbekenden gezeten in het openbaar vervoer of een moord gepleegd. Mensen die in deze maatschappij opzettelijk de regels niet dagelijks doornemen worden veelal verstoten. 'Maar wie het glas breekt, snijdt zich doorgaans aan de scherven,' denkt Norman altijd. De enige reden dat André de dans blijft ontspringen, is Norman.

Hij moet André deze ochtend bellen. Om te bevestigen dat de ophaalafspraak van Normans Regelboekje doorgaat. Bij de gedachte eraan voelt hij een drukkend gevoel rond zijn slapen terwijl zijn kouder wordende handen steeds klammer worden. Nog beduusd opent Norman Het Regelboekje. Zijn vingers glijden over de witte pagina's en langs zinnen die sterk afsteken tegen de heldere achtergrond. In de inhoudsopgave staan onderwerpen als: 'Richting vragen', 'Etenswaaren bestellen', 'Nieuwe contacten leggen', totdat hij uiteindelijk uitkomt bij 'Nauwe contacten contacteren'. Norman bladert door naar pagina 91 en

begint het gedetailleerde schema te lezen. *Is degene iemand waar hij al meer dan vijf keer nauw contact mee heeft gehad? Ja. Is het na acht uur 's ochtends en voor acht uur 's avonds? Ja. Verwacht de kennis een bericht?* Het is twijfelachtig of André al wakker is. Zijn wijsvinger gaat langs het schema tot hij bij het uiteindelijke antwoord aankomt: *Ja, het is sociaal acceptabel om te bellen.*

Voordat hij aanstalten kan maken om naar de telefoon te lopen klinkt het geluid van de deurbel beneden. Een onbehaaglijk gevoel bekruipt hem en de druk achter zijn slapen wordt erger. Wie kan er voor de deur staan? Moet hij wel open doen op dit tijdstip? Snel bladert hij door Het Regelboekje in zijn hand en loopt eenzelfde soort stappenplan na als voorheen. Het vonnis luidt: *Ja, maak de deur open (met bedekkende kleding aan).* Norman voelt de druk in zijn hoofd lich- telijk vervagen. Met enige haast trekt hij zijn och- tendjas aan over zijn sobere pyjama en gaat naar de voordeur. Door het matte glas van de voordeurruit heen is een bekend silhouet te herkennen. De loszit- tende kleding gedrapeerd over een slungelig lichaam wordt nog duidelijker wanneer Norman de deur opent met een aarzeling. Daar in de opening, gehuld in kleuren die alleen op een kleutertekening terecht zouden horen, staat André. Door de grijze dag lijkt hij net een breuk van zonlicht in het donkere wolkendek.

‘Morgeeee,’ zegt André. Niet eens ‘goede’ ervoor. Gewoon een stelling van het tijdstip, en daarbij een incorrecte qua taal. Norman weet wel beter, hij heeft net nog de regels doorgenomen.

‘Goedemorgen André. Hoe gaat het met jou?’ Altijd met volledige zinnen beginnen om aan te tonen dat men op de hoogte is van de Reglementen. Daarna vragen aan de gesprekspartner hoe het met ze gaat om (uit beleefdheid) interesse te tonen. André’s mondhoeken trekken zich in zijn ongeschoren gezicht omhoog.

‘Altijd zo beleefd en altijd zo volgens het boekje, maar goed. Ik speel wel mee ook al kennen we elkaar al veel te lang hiervoor.’ Zijn lijzige houding recht zich iets. ‘Met mij gaat het mieters Norman, hoe maakt u het?’ Norman herkent de spottende toon, want het is niet de bedoeling dat nauwe contacten elkaar met de U-vorm aanspreken tenzij er een rang- of leeftijdsverschil is. Als hij zich aan hem spiegelt, is André toch anders. Terwijl Norman zichzelf als een normale man beschouwt.

‘Het gaat goed, bedankt voor het vragen. Jij komt voor mijn Regelboekje neem ik aan?’ Meteen over naar de orde van de dag zodat het beleefde gesprek niet onnodig lang doorgaat.

‘Yep, dat is zo.’ Verengelsing van de taal, een steeds tergender probleem. ‘Ik heb hem alleen vandaag nodig voor mijn gesprek. Als alles goed gaat heb ik hem vanavond al bij je terug. Er zal niks mee gebeuren hoor. Ik weet nog goed hoe het gaat als je het niet bij je hebt, ik heb nog steeds nachtmerries van de vorige keer.’ Dit laatste wordt gevolgd door een korte, harde lach. Norman weet niet hoe hij moet reageren en hij moet de neiging om het boekje een laatste keer vluchtig door te nemen onderdrukken.

In plaats daarvan drukt hij het snel in de handen van Norman die door de kracht ervan een stap achteruit neemt.

‘Neem het maar mee. Ik blijf de hele dag thuis en wacht je bezoek af. Goedendag André.’ Hij weet niet of hij een antwoord af moet wachten, dus doet hij de deur met een denderende beslistheid dicht.

Norman zit al sinds André’s bezoek in dezelfde fauteuil. Het enige verformfaaide meubelstuk in de woonkamer dat in zijn geheel zorgvuldig is ingericht. Hoelang duurt het nog voordat André terug is? Een vlugge blik op de klok geeft 16:12 weer. Nog maximaal 48 minuten tot 17:00. Of kwam André om 18:00? Wanneer begint de avond eigenlijk? De druk achter zijn slaap begint weer op te zetten in combinatie met een kloppende slagader. Zijn hartslag versnelt en zijn ademhaling wordt nauwer als hij beseft dat er geen manier is om dit op te zoeken. De gevoelstemperatuur in de kamer lijkt enige graden toegenomen, wat merkwaardig is want de thermostat staat immer op dezelfde stand.

Ondanks dat hij niet van zijn plek durft te gaan zoekt Norman de rust op door zijn ogen te richten op het kleine raam dat uitzicht heeft op de kleine tuin. Over de kleine gekortwielde heg ziet hij twee buurkinderen met een bal spelen. Buien beginnen zich te mengen tussen de lichtere wolken. Het donkere begint langzaam het bleke te verdrijven. Dit aanzicht van een vermenging aan gedempte kleuren kalmeert hem. Totdat plots, in samenspel met de eerste drup-

pel, een voetbal zijn raam raakt en het glas met een knal verbrijzelt.

Verstijft zit Norman in zijn stoel. Zijn handen verkrampen zich rondom de armleuningen terwijl het ellendige object nog één, twee, drie keer stuitert en vervolgens stil komt te liggen aan zijn nog altijd blote voeten. Achter de bal schitteren de scherven van het glas. Door de breking van het buitenlicht lijkt de zwakke zon versterkt. Tientallen kleine lichtpuntjes versieren nu de frugale woonkamer. Norman hoort een gesuis in zijn oren en kijkt voorbij de scherven door het raam, zijn blikveld vernauwt. Achter de heg kijken twee paar grote kinderoogen hem aan en tot zijn schrik ziet hij ze aanstalten maken om naar hem toe te komen. Wat moet hij nu doen? Standaard conversaties en handelingen heeft hij gisteravond nog doorgenomen, maar hier is hij niet op voorbereid. Ondertussen staan de buurkinderen voor zijn raam met hun haren in de war en wangen vuurrood. De rechter kijkt met grote ogen en de linker steekt net een vinger in haar neus, haar blik ongeïnteresseerd.

‘Meneer, meneer Norman sorry sorry sorry! Dat was niet de bedoeling,’ zegt de rechter terwijl de linker door blijft wroeten. Norman zit nog altijd in zijn stoel, niet wetende hoe hij moet reageren op deze situatie. Was het hoofdstuk 2.7.11 subsectie 2 over handelingen met kinderen onder twaalf waar je al vaker dan vijf keer contact mee hebt gehad? Of was het toch het stuk over slachtoffer zijn van ongeval- len en vandalisme? Norman probeert de inhoud van

de pagina's voor de geest te halen maar merkt dat er hoofdstukken door elkaar gaan lopen. Moest men nou wel of niet de hand schudden? Of juist drie zoenen? Nee. Nee, de drie zoenen zijn allang afgeschafft, toch?

Op de gok loopt hij naar het raam, zich bewust van de scherven, en steekt zijn hand uit naar het linker kind. Deze stopt met haar bezigheden en kijkt hem indringend aan. Loom haalt ze haar vinger uit haar neus en drukt haar plakkerige hand in de zijne. 'Dat was een bal, nu is het raam gebroken en ligt er glas in mijn huis,' zegt hij terwijl hij de vuile hand van het buurmeisje schudt. Het is maar beter om bij feitelijke observaties te blijven om verwarring te voorkomen.

'Ja dat is zo. Volgens de regels moeten we nu een volwassene erbij halen om een ongeluk af te handelen. Als u mijn hand loslaat gaan we mama wel halen.' Het meisje kijkt hem aan met een blik die veel indringender is dan van haar leeftijd wordt verwacht. Haar uitdrukking laat het gesuis in zijn oren overgaan naar een ijselijk gepiep en zijn hartslag versnelt nogmaals. Met kinderen zou hij nog wel kunnen praten, die staan nog buiten de regels. Maar een volwassene, en daarbij een volwassene die hij vaker ziet, zou hem absoluut niet in deze staat mogen meemaken. Het zou zijn verstoting betekenen, omdat hij zich zowaar aan zijn eigen scherven heeft gesneden.

Onthutst laat hij het handje los. Norman voelt nog net hoe er residu achterblijft op zijn huid voordat hij

zich omdraait. Hij kan zijn buurvrouw zo niet onder ogen komen, dat kan gewoonweg niet! Een beslissing vormt zich in zijn steeds zwaarder wordende hoofd. Met opgetrokken schouders loopt hij in een rechte lijn naar de voordeur terwijl een korte, pijnlijke prik en een warm, nat gevoel zich onder zijn voeten openbaart.

Op zijn blote voeten en zonder jas baant Norman zich een weg door de winkelstraat vol mensen. Als kanalen stroomt het publiek in ordelijke rijen over de stoep, terwijl Norman zich als een meanderende rivier er tussendoor steekt. Zonder enige oplettendheid stort hij zich in de menigte met één duidelijk doel. Zijn bewegingen worden steeds minder gecontroleerd terwijl zijn wanhoop toeneemt. Mensen kijken hem na met gapende blikken als ze zien hoe onbehouden Norman tegen individuen op botst en, zonder op de verkeersregels te letten, de straat over steekt.

‘Pas nou toch op, meneer!’ roept een mevrouw wiens kind hij net tegen de grond heeft gewerkt. Hij zag het kleine gevaarte simpelweg niet vanaf zijn ooghoogte en hij weet ook niet meer waarom hij zich er zorgen om zou moeten maken. Norman is de regels voorbij en voelt het laatste van zijn fatsoenlijke schijn vervagen terwijl het gruis van de straat zich tussen zijn tenen nestelt.

Eindelijk staat hij stil. Zijn hartslag dondert in zijn oren en elke ademteug brandt in zijn verschroeide keelgat nog voordat de zuurstof zijn longen kan be-

reiken. Maar dat geeft niets want de druk in zijn slaap is alles overstijgend. Hij staat stil voor een raam. Een raam van een boekenwinkel met maar één boek in de verkoop. Hij breekt het glas.

TESKE WORTMAN

Gezond tandvlees bloedt niet

Ik heb altijd al van zoetigheid gehouden. Echt zoet, vies zoet. Zo zoet dat er als reflex een lading speeksel wordt aangemaakt om de aanslag op de mond te kunnen incasseren. Toffee is een van mijn favorieten. Ik bijt er op en blijf dan bijten totdat het moeilijk is mijn kaken nog van elkaar te halen. Als ik dan probeer mijn mond open te doen, kan ik het voelen in de tandwortel. Ik blijf eten totdat ik misselijk word. Soms geef ik een beetje over, maar het is zo weinig dat ik het weer doorslik. Het smaakt een beetje naar maagzuur maar toch nog overweldigend zoet. Heerlijk, je zou me een herkauwer kunnen noemen. Ik probeer goed voor mijn tanden te zorgen. Ik poets elke dag twee keer maar aan flossen heb ik een hekel. Als ik me er dan toch een keer toe kan zetten, bloedt mijn tandvlees. Dit vind ik niet erg. Gezien mijn liefde voor drama lach ik met mijn bloederige mond naar mezelf in de spiegel, waarna ik zoveel mogelijk bloed en speeksel in mijn mond verzamel zodat ik een grote rode klodder in de wasbak kan spugen. Daarna poets ik mijn tanden en het schuim is niet wit maar roze.

‘Hoe vaak flos je?’ De mondhygiënist pakt zijn gereedschap van een grote tafel achter hem en legt het klaar op het kleine tafeltje dat boven mij hangt. Iedere keer draait hij een rondje op zijn stoel met de klok mee. Halve cirkel richting de grote tafel en een halve cirkel terug richting de kleine tafel. Alles in de kamer is wit behalve de oranje stoel waar ik mijn jas en tas op heb gelegd en de plastic bekertjes bij de wasbak.

‘Bijna iedere dag,’ zeg ik. Telkens als hij zich omdraait doe ik mijn mond een klein beetje open voor het geval dat hij eindelijk alle benodigdheden op het kleine tafeltje heeft verzameld.

‘Maar niet iedere dag?’ Hij draait zich weer om. Ik doe mijn mond weer dicht.

‘Nee, dat niet.’ Er zit een dode vlieg in een van de plafondlampen. Ik ontspan mijn onderkaak zodat mijn mond een beetje open hangt, maar niet zo ver open is dat ik ongeduldig lijk.

‘Nog niet,’ zegt hij grinnikend. Wanneer ik hem weer aankijk, trekt hij vriendelijk zijn wenkbrauwen op en knikt richting mijn halfopen mond.

Met een dun metalen haakje gaat hij mijn tanden langs. Eerst de buitenkant van de bovenkant, vervolgens de binnenkant. ‘Ach een heel schattig kiesje, kom eens kijken.’ De assistente rolt dichterbij en werpt een blik in mijn mond en knikt. Ik heb drie verstandskiezen, twee beneden en de kleine linksboven. De schattige kies was de laatste die doorkwam, jaren na de eerste twee. Ik had graag vier verstands-

kiezen gehad, die kleine heb ik met pure wilskracht laten groeien, alleen de vierde is nooit komen opdagen.

‘Meestal raad ik mensen aan om elektrisch te poetsen, maar je houdt het goed schoon met de hand. Je schrobt soms wel wat te hard.’ De assistente spoelt met een buis in haar ene hand mijn mond met water en zuigt het water met een buis in haar andere hand weer op.

Papa vertelde dat zijn opa, de vader van zijn moeder, een muntstuk tussen zijn tanden kon buigen. De enige keer dat papa hem had zien huilen was toen hij zijn eerste vulling had laten zetten. De mondhygiënist haalt zijn vingers en het haakje uit mijn mond. Ik slik het mengsel van spuug, bloed en gesteriliseerd water door.

‘Hou je het nog vol? Het kan een beetje gevoelig zijn.’ Hij begint aan de onderkaak.

‘Een beetje ja.’ Eerst de buitenkant van de onderkaak en dan de binnenkant.

‘Tja, het is nooit een pretje om hier te komen.’ De assistente rommelt wat buiten mijn gezichtsveld. Wanneer de mondhygiënist opkijkt, kan ik de schaduw van zijn wimpers op zijn oogwit zien.

Via de handspiegel laat hij zien hoe ik de tandenstoker beter kan gebruiken en welke maat stoker het beste bij mijn gebit past. Ik weet dat ze er op een dag allemaal uit zullen moeten, mijn tanden. Flossen is

zo'n vreselijke eindeloze taak, net als de vaat en de was doen. Zodra je klaar bent is het aftellen totdat je weer moet beginnen. Als ik eenmaal een kunstgebit heb, hoef ik het alleen maar iedere nacht in een glas water te laten weken. Ik probeer me voor te stellen hoe het voelt, het gevoel van tandvlees op tandvlees. Een kaak die te ver dicht gaat. Glad en glibberig, zacht maar ferm. Tand voor tand alles eruit. Alle eenendertig. Totdat alleen glad en glibberig overblijft. Die ene verstandskies die nooit was gaf het goede voorbeeld.

Hij dept twee kleine bloedvlekjes op mijn kin weg met een zakdoekje. 'Dat was hem weer. Je kunt je mond even spoelen.' Hij knikt naar de wasbak. Ik pak een van de oranje bekertjes en neem een slok. Na een paar seconden spoelen spuug ik het water uit. Het is bruinig door het bloed. Ik neem een klein slokje en spoel met de rest van het water in de beker de overblijfselen van het bruine water weg. 'Als je goed blijft flossen, zal het een hele tijd duren voordat we elkaar weer zien.'

Ik pak mijn spullen van de oranje stoel. 'Werk ze nog'. Ze bedanken me in koor maar kijken niet op. Ze zijn te druk bezig met alles weer van het kleine tafeltje naar de grote te verplaatsen, dit keer gaat de mondhygiënist tegen de klok in.

Eenmaal op de gang haal ik een blikje mintjes uit mijn tas, op het blikje staat 'Uw apotheek wenst u een gezond nieuwjaar'. Het mintje brandt mijn ge-

martelde tandvlees en mijn ogen prikken. Ik hou mijn hoofd een beetje schuin zodat de traan richting mijn mond glijdt. Eenmaal bij mijn mondhoek zuig ik hem naar binnen. De traan smaakt naar zonnebrand.